

FOLKEKIRKEN I ROSKILDE STIFT

STIFTS- DAGEN 2020

TEMA

SKAL VI GØRE, SOM VI PLEJER?

Artikler, interviews og reportager i forbindelse
med **STIFTS-DAGEN 2020** lørdag den 28. marts
i Roskilde Domkirke og Roskilde Kongrescenter

Liturgi

Tekst: Peter Fischer-Møller, biskop

Foto: Christina Molbech

Jeg kom som ung nyuddannet præst til Midtsjælland i 1984. Menigheden, rådet, organist, sanger og graver var venlige og hjælpsomme. De fandt sig tålmodigt i den liturgi, jeg havde taget med mig fra Skovshoved, hvor jeg var vokset op, og i det ambitiøse salmevalg, jeg var blevet inspireret til af Jørgen Schultz, der var præst i Vartov og underviser på Pastoralseminariet. Men da vi nærmede os høstgudstjenesten tog den kloge organist Ingeborg, der havde siddet på orgelbænken i Ørslev i en menneskealder, mig til side.

"Der er høstgudstjeneste på søndag" sagde hun, "så skal vi synge høstsalmer." Jeg var helt med på, at vi skulle synge et par af høstsalmerne, men det var ikke nok for Ingeborg. Vi skulle synge både "Nu falmer skoven," "Vi pløjed og vi så'de", "Du gav mig, o Herre" og enten "Gud du fra dine de herlige højenloftssale" eller "Lover den Herre." Så var der kun én salme tilbage til mig at vælge.

Jeg gik hjem og læste på søndagens bibeltekster og ringede til Ingeborg og sagde, at vi som 4. salme

skulle synge "Sorrige og glæde", for den, syntes jeg, passede rigtig godt til den prædiken, jeg ville holde. Det blev noteret, men 10 minutter efter ringede Ingeborg tilbage: "Peter, de kender ikke "Sorrige og glæde", du må vælge en anden!"

Den kloge organist vidste noget om liturgi. Hun vidste, at selvom det formelt er præstens ret og ansvar at forestå gudstjenesten og som en del af det også at vælge salmerne, så bliver det kun til gudstjeneste, hvis vi er sammen om det. Og til høst var de salmer, alle kendte, afgørende for, at gudstjenesten kunne blive vores allesammens.

Liturgi.

Det handler om vores gudstjenester og kirkelige handlinger. Det handler om forløbet i folkekirkens højmesse, om ritualerne ved dåb og konfirmation, vielse og begravelse. Og spørgsmålet er, om vi skal gøre, som vi plejer, eller om der er brug for fornyelse.

Ordet liturgi er afledt af det græske ord "leiturgia", som betyder embedstjeneste eller fælles opgave.

Det giver os to pejlemærker for, hvad der er på færde. Det ene er, at det ikke bare er noget, vi selv finder på, men noget, nogen er forpligtede på som en tjeneste for andre. Det andet er, at det er noget, vi gør sammen.

Begge dele oplever jeg, når jeg kommer rundt i Roskilde stifts 330 kirker. Vores folkekirke er lokalt forankret, og menighederne og deres menighedsråd, præster og kirkeligt ansatte har stor frihed til at udfolde det kirkelige liv, som de synes, det passer bedst på deres sted. Men når det kommer til gudstjenester og kirkelige handlinger, så har vi et fælles udgangspunkt i en række af dronningen autoriserede liturgier.

De bliver ikke fulgt helt bogstaveligt i alle kirker – ja, de bliver faktisk meget sjældent fulgt helt, som de er optrykt bag i salmebogen. Der bliver brugt nye bønner og salmer, som ikke står i salmebogen. I nogle kirker er man glade for lidt vejledende bemærkninger om, hvornår menigheden forventes at stå op og sidde ned, mens man andre steder bruger Den Nye Aftale i stedet for den autoriserede bibeloversættelse. Og det er, som det skal være, for

Det er afgørende, at vores gudstjenester ikke bliver så forskellige, at vi mister oplevelsen af, at det er noget, vi gør sammen. Noget, vi kan genkende, også når vi går i kirke i andre dele af landet, så vi også dér selv kan være med, fortæller biskop Peter Fischer-Møller. Billedet er fra en af stiftets gudstjenester, der samler alle: landemodegudstjenesten.

liturgier er ikke facitlister, men rammer om vores måde at dele evangeliet med hinanden på. Men det er samtidig afgørende, at vores gudstjenester ikke bliver så forskellige, at vi mister oplevelsen af, at det er noget vi gør sammen. Noget vi kan genkende, også når vi går i kirke i andre dele af landet, så vi også dér selv kan være med.

For gudstjenesten er ikke en forestilling, som præst, organist, kirkesanger og graver arrangerer for et publikum. Gudstjeneste bliver det, når mennesker samles for at høre Guds ord. Når vi lytter til beretninger fra Bibelen og sammen beken-

der troen på den treenige Gud, når vi samles i bøn og lovsang og i fællesskab modtager velsignelsen.

For Martin Luther var det helt afgørende, at gudstjenesten er noget, vi udfolder sammen. Gudstjenesten er ikke kun præstens opgave og ansvar, den bliver båret af menighedens "almindelige præstedømme". Derfor oversatte han Bibelen, så den kunne forstås af alle, og han digtede salmer til kendte melodier, så folk kunne synge med. Derfor skrev han en lille katekismus, som foldede betydningen af trosbekendelsen, Fadervor, dåb og nadver ud for almindelige mennesker.

Skal vi gøre, som vi plejer? Eller skal vi ændre på liturgien for at evangeliet kan blive skarpere, klarere, mere trøstende og opløftende ikke kun for os der kommer tit, men også for dem, som kommer sjældnere og for de kommende generationer? Det skal vi høre om og tale med hinanden om på Stiftsdagen den 26. marts.

Velkommen!

INDLÆG AF MEDVIRKENDE PÅ STIFTS DAGEN

Søs Egelind: "... Og så byder præsten velkommen med ryggen til"	10
Katrine Wiedemann: Vi er mennesker, der formidler erfaringer til mennesker om, hvordan vi overlever at være levende på denne jord	18
Jette Bendixen Rønkilde: Autorisation sikrer genkendelighed - eller gør den?	26

TEMAARTIKLER OG INTERVIEWS

Marianne Pedersen: Lad os alle lytte.	6
Henrik Bundgård Nielsen: Fokus på gudstjenesten.	14
Jan Poulsen: Da Lazarus genopstod i Aarhus.	21
Rasmus Birkerød: OL-sølvvinderen Mark O. Madsen til kirken: Gør som I plejer.	30
Birgitte Stoklund Larsen: Hele Danmark får en ny bibel.	39
Otto Lundgaard: Gudstjenesten er hjertet	49

LOKALE HISTORIER

Kaj Bollmann og Birthe Ritslev: Hvad skal vi med et gudstjenesteudvalg?	16
Niels Jørgen Hansen: Gudstjenesten som eksistentiel vitaminpille	34
Ole Bjerglund Thomsen: Forandringer og drøftelser giver et nyt syn	37
Rasmus Birkerød: Den fremmeste kalk er en lerkalk.	41
Stinna Ahrenst og Otto Lundgaard: Konfirmanderne og højmessen	44
Otto Lundgaard: Kort og (det er) godt.	54

STIFTSBLADET "STIFTS DAGEN 2020", FEBRUAR 2020

Udgiver:
Roskilde stift
Palæet, Stændertorvet 3A,
4000 Roskilde.
Tlf. 4638 1920
www.roskildestift.dk

Følg Roskilde stift på Facebook:
www.facebook.com/roskildestift

Ansvarshavende redaktør:
Otto Lundgaard
tlf. 4033 2127
e-mail: nol@km.dk

Journalist:
Rasmus Birkerød
tlf. 3027 2319
e-mail: rabi@km.dk

Roskilde stifts kommunikationsmedarbejder:
Vakant

Fotos: Christina Molbech, Rasmus Birkerød
og Otto Lundgaard

Forsidefoto: Christina Molbech.
Billedet er taget på stiftskurset
"Gudstjenesten i centrum", afholdt på
Liselund, Slagelse, oktober 2018

Korrektur:
Lisbeth Grønberg og Peter Nielsen

Layout: Itkin grafisk/itkin.dk

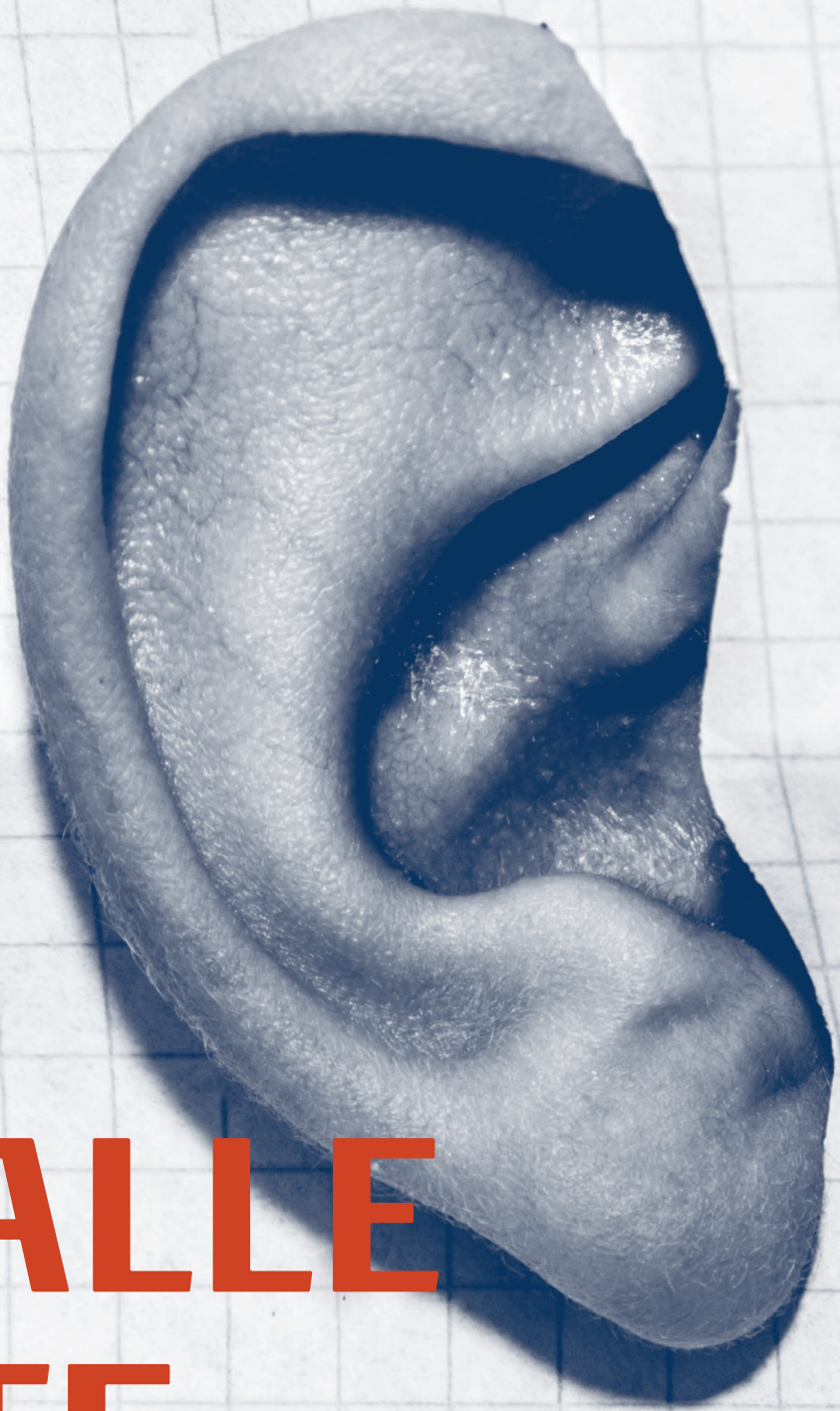
Tryk: KLS PurePrint A/S
Papir: Pureprint Uncoated

Oplag: 2.700.

Næste nummer af Stiftsbladet udkommer
ultimo marts 2020, tema: Prædikenpause

Næste ordinære nummer af Stiftsbladet
udkommer primo juni 2020.
Tema: Menighedsrådsvalg i vente.
Deadline: 23. april

LAD OS ALLE LYTTE

*Tekst: Marianne Pedersen, sognepræst,
Jakobskirken, Roskilde, og medlem af
arbejdsgruppen for Stiftsdagen
Foto: Otto Lundgaard og Shutterstock*

"Den, der deltager i gudstjenesten, skal føle, at her kan han eller hun bringe sit liv ind i et rum, hvis hellige kraft er stor og virkningsfuld, et rum der gennemstråler én selv og vækker en viden om, at man er et langt mere omfattende, rigt, stærkt, elsket væsen, end man tror, når man ser sit billede i hverdagens spejle. Man har en identitet, som kun Gud kender, men som Gud ønsker skal komme til gennembrud i verden, fordi den for verden er en nyttigere identitet end den, man normalt viser frem."

Erik A. Nielsens ord minder os på smukkeste vis om, hvor meget der er på spil i gudstjenesten. Når vi i folkekirken sætter gang i debatten om gudstjenestelivet, sætter vi gang i meget mere end det. Vi sætter gang i overvejelser omkring, hvad gudstjeneste og tro betyder for os selv, og hvad det er, vi gerne vil være med til at give videre. Nogle af os er nok mere vant til at tale om den slags end andre. For nogle er gudstjeneste ikke noget, vi taler så meget om, det er bare noget vi gør – men som betyder en hel del for os. Og uanset hvor meget eller hvor lidt vi plejer at tale om det, så kan det godt føles sårbart at gøre det. Simpelthen fordi der er noget på spil for os.

Det kræver mod at tale om vores tro og hvordan, vi praktiserer den, men når vi gør det med både engagement og nænsomhed, kan der komme virkelig gode samtaler ud af det. I hvert fald hvis vi husker at lytte – for det er jo ikke bare for mig, at troen og gudstjenesten betyder noget, det gør det formodentlig også for det menneske, jeg kommer til at tale med om det.

Samtalen om gudstjenesten skal bredes ud

Forleden havde min kollega og jeg aftalt at prøve at lokke konfirmanderne og deres forældre til at tale om deres forhold til gudstjenesten, når de nu alligevel var samlet for at tale om den forestående konfirmati-

*For nogle er
gudstjeneste ikke
noget, vi taler så meget
om, det er bare noget vi
gør – men som betyder
en hel del for os. Og
uanset hvor meget eller
hvor lidt vi plejer at tale
om det, så kan det godt
føles sårbart at gøre det.
Simpelthen fordi der er
noget på spil for os.*

on. Min kollega kom ind i kirkerummet, lige da samtalerne var gået i gang – "det var som om lyden bare væltede ud imod mig, da jeg åbnede døren", sagde han. Vi behøvede ikke at lokke nogen til noget; konfirmanderne og deres forældre gav entusiastisk deres mening til kende over for hinanden og på plancher, som bl.a. afslørede en stor glæde ved at synge med på salmerne – om end en forælder syntes, at vi skulle gøre, som når man går rundt om træet juleaften: nøjes med det første og sidste vers ☺.

Når det handler om, hvor forståelig en gudstjeneste skal være, var der en tydelig forskel på konfirmanderne og deres forældre. En del af konfirmanderne gav klart udtryk for, at

de vil kunne forstå, hvad der foregår i gudstjenesten, mens det ikke var nær så væsentligt for forældrene, der i højere grad sætter pris på gudstjenestens hellige og mystiske dimension. Men selv konfirmanderne havde en rummelighed overfor, at det er i orden, at de "ældre ting – som Bibelen" ikke altid er så enkle at forstå.

Hvor vil jeg ønske, at vi kan gå ind i samtalerne om liturgi med nysgerrighed og åbenhed over for andres opfattelser og erfaringer. Samtalen om vores fælles gudstjeneste og dåb og nadver handler om noget af det mest centrale i kirkens liv, og det er en samtale, der har været i gang siden de første kristne mødtes hjemme hos hinanden – ja, før de overhovedet begyndte at blive kaldt kristne. Desværre er det en samtale, der i vores kirke i stigende grad er blevet varetaget af "professionelle", dvs. præster og (til dels) kirkemusikere, mens resten af menigheden, også menighedsrådsmedlemmer, har været optaget af noget andet. Den samtale skal vi nu hjælpes ad med at få bredt ud, sådan at det bliver tydeligt, at gudstjenestelivet er et fælles ansvar – ligesom det er en fælles glæde og ind i mellem også en fælles udfordring.

En anledning til at lytte til dem, vi ikke er enige med

Samtalen om gudstjenesten har imidlertid ikke bare værdi i sig selv; den er også en meget velkommen anledning til, at vi kan øve os i at lytte til hinanden, så vi kan komme til at tale sammen på tværs af de skel, der løber igennem vores folkekirke på kryds og tværs – og som gør, at kirken nogle gange er så langt fra dens herre, der brugte sit jordiske liv på at nedrive de mure, der skilte mennesker ad og holdt nogle ude af fællesskabet.

- Vi som er glade for højmessens, som den er – lad os lytte til *dem*, der er mindre begejstrede for den og spørge dem hvorfor?

- Vi som ønsker, at der arbejdes med sproget og musikken i gudstjenesten, så det i højere grad ligner det sprog og den musik, vi hører uden for kirkens mure – lad os lytte til *dem*, der er bange for at ændre ordlyd og tonesprog og spørge dem hvorfor?
- Vi som er bange for at miste noget væsentligt i traditionen – lad os spørge *dem*, der kaster sig ud i gudstjenestefornyelse, hvad de vinder ved det?
- Vi som er præster, der får masser af taletid – lad os lytte til lægfolk, der synes, at *de* har for lidt at sige i forhold til gejstlige og spørge både dem og os selv, om de ikke har fat i noget?

*Det meste af det,
jeg selv siger, det vidste
jeg jo på forhånd, men
ved at lytte til andres
historier og syn på
tingene bliver min
egen indfaldsvinkel
beriget.*

- Vi som er menighedsrådsmedlemmer, der synes at tal og mursten fylder for meget – lad os spørge i de menighedsråd, hvor *de* har held med også at fokusere på kirkens liv og vækst, hvordan de gør?

Som skitseret her er der mange snitflader i folkekirken og liturgidebat-ten, hvor vi deler os op i et "os" og et "dem". Men kristendommens budskab er jo netop, at der ikke findes et "os" og et "dem". Vi er alle sammen Guds børn og hinandens brødre og søstre. Hvis vi prøver at øve os i at se, hvad vi har til fælles, i stedet for at se på det, der skiller, kan vi bedre føre en samtale uden at være bange for hinanden.

*Artiklens forfatter i et engageret øjeblik under den årlige liturgikonference i Haslev.
Her er altid meget at opleve og meget at få vendt. Sammen.*

Processen med at arbejde med de fælles rammer for liturgien i folkekirken er i sig selv lige så vigtig for kirken, som de rammer, der kommer ud af det.

Vi bryster os af folkekirken rummelighed, men det er ikke en rummelighed, der baserer sig på tillid. Snarere er den baseret på berøringsangst. Folkekirken lider i den grad under, at forskellige grupperinger har mistro til hinanden og kæmper om magten. Lad os nu være modige og tage englenes "Frygt ikke!" til os og prøve at give plads og lytte opmærksomt til, hvad der er på spil hos hinanden.

Gudstjenesten er vores fælles ansvar – ikke kun biskoppernes, og heller ikke kun menighedsrådene. Det er hele menighedens – og til menigheden hører også den del af den folkekirkelige medlemsskare, der kun lejlighedsvis deltager i en gudstjeneste. Når vi vil skabe de bedste rammer for, at gudstjenesten kan være et møde mellem himmelsk og jordisk, så må vi lytte til de mennesker, der tager del i dette møde. Og til den Gud der forhåbentlig også gør. Vi kan ikke bare køre af sted med vores egen agenda, for gudstjenesten er ikke din eller min, men noget vi gør i fællesskab.

Fælles værdier – og blinde vinkler

Det forunderlige er, at undersøgelser peger på, at uanset hvor uenige vi kan være om, hvilke dele af gudstjenesten der er uundværlige, og hvilke vi gerne vil ændre på – eller måske endda undvære – så er vi ret enige om hvilke kerneværdier, der er centrale i den gode gudstjenesteerfaring. Den svenske biskop Martin Modeus, der igennem mange år har arbejdet med liturgi og talt med mange mennesker om det, er kommet frem til, at de ord, folk bruger om den gode gudstjenesteerfaring, kan sammenfattes i 10 kerneværdier: fællesskab, delagtighed, glæde, berøring, hellighed, genkendelse, åbenhed, tryghed & tillid, ægthed & enkelhed og nærvær. Prøv at læse de 10 (12) ord igen og se, om det ikke også er nogle af de ting, der er på spil, når du tænker på de gode gudstjenesteoplevelser, du selv har haft.

Vi har fælles berøringspunkter, som vi kan lade debatten tage udgangspunkt i. Og vi har også alle sammen blinde vinkler – erfaringer og måder at tro på, som vi er flasket op med, og som præger vores syn på tingene. Hvis vi lytter til os selv og bliver klar over vores blinde vinkler, bliver vi også bedre i stand til at høre, hvad andre siger.

Slå lyttebøfferne ud!

Jeg var til en temaaften om gudstjenestebatten for nylig, hvor vi talte sammen ved bordene om forskellige spørgsmål. Da vi skulle samle lidt op i fællesskab og dele noget fra samtalerne ved de enkelte borde, var der én, som tog ordet og sagde: "Ja, vi husker jo altid bedst, hvad vi selv har sagt, og jeg mener altså at ..." De fleste af os nikkede genkendende til det, han sagde i sin indledning, men er det ikke noget, vi skal arbejde med? At blive bedre til at lytte når andre taler, og ikke sidde og tænke på hvad jeg selv vil sige – eller hvad de andre nu tænkte om det, jeg fik sagt? Det meste af det, jeg selv siger, det vidste jeg jo på

forhånd, men ved at lytte til andres historier og syn på tingene bliver min egen indfaldsvinkel beriget.

Nøglen til en god debat om gudstjeneste, dåb og nadver er, at vi slår lyttebøfferne ud. Og giver hinanden håndslag på, at vi vil gå til arbejdet med lydhørhed og respekt for andres erfaringer og velfunderede meninger. Og i tillid til at gudstjenesten og dens tradition baserer sig på troen på en nok så levende Gud, der lader sin ånd blæse og puste liv i vores bestræbelser, når vi beder om det og lytter efter svar.

Processen med at arbejde med de fælles rammer for liturgien i folkekirken er i sig selv lige så vigtig for kirken, som de rammer, der kommer ud af det.

Vi har brug for at der bliver sat både tid og ressourcer af, så det ikke kun handler om input i en biskoppelig mailboks; der skal være kompetente mennesker, som kan lede os alle i en god proces, hvor mange forskellige fagligheder og synsvinkler bliver inddraget. Og hvor vi lytter til hinanden. Så tro og tillid kan få mere plads i vores kirke og fortrænge frykten imellem os. På den måde kan vi på bedste vis skabe tidssvarende rammer for et godt gudstjenesteliv og dermed bevare den tradition, der giver næring til vores eget liv og vores tro, og som forhåbentlig vil gøre det i slægt efter slægt.

Gud i vold!

FAKTABOKS

Stiftsdagen 2020 er tilrettelagt af

Anders Christensen, Anne-Sophie Olander Christiansen, Marianne Pedersen, Lone Balle Olesen, Anna Helleberg Kluge og Rasmus Birkerod.

"... Og så byder præsten velkommen med ryggen til"

Hun erklærer sig som et troende menneske, der som ung studerende investerede tre år i det lokale kirkekor. Men ofte hjælper kirken ikke hendes tro på vej. Tværtimod. **Søs Egelind** er en af foredragsholderne på Stiftsdagen den 28. marts.

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

- Jeg ville ønske, at jeg kunne få noget af det i kirken, jeg kom for. Men 7 ud af 10 gange sker det bare ikke.

Sådan lyder det fra skuespillerinden Søs Egelind, som Stiftsbladet møder på en cafe i det centrale København.

Vi vender tilbage til Søs Egelinds indledende bemærkning om et øjeblik.

For her sidder journalisten og iagt-tager humoristen.

En tanke falder ind: De største humorister er naturligt nok kendt for netop deres humor. Men fælles for dem må være, at humoristen har skarp iagttagelsesevne for både det stærke og sårbare menneske - og blik for livets skyggesider. Humor uden et bid af alvor er vel i bedste fald med kort holdbarhedsdato. I værste fald ligegyldig.

Så hvem er 61-årige Søs Egelind egentlig? Det tager kun et øjeblik at konstatere. Almindelighederne bliver begrænset til et pænt goddag, hun bestiller en Caesar's Salad og går så ellers direkte til sagen. Om kirken, døden og kærligheden. Samtalen er tændt.

Sygdom og tro

- Ja, jeg er et troende menneske. Jeg tror på kærligheden som den største kraft overhovedet. Det er vel den eneste grund til, at vi er her... at give kærlighed, indleder Søs Egelind og peger på de døendes tanker og tilbageblik på det liv, der er levet.

- Det er jo også det, vi hører fra hospicerne. Det eneste, folk tænker på ved deres dødsleje, det er relationerne og kærligheden. Hvad har du givet, og hvor godt har du været i stand til at tage imod.

FAKTABOKS

Om Søs Egelind

61 år gammel. Født i Silkeborg.

Sang i kirkekor i Åbyhøj 1979-82.

1982: Uddannet fra Aarhus Teaters elevskole.

Mor til døtrene Molly (32) og Carla (27). Mormor til Elinor (5).

Bor i et bofællesskab vest for Hillerød på en økologisk landbrugsejendom.

Blandt meget andet kendt fra sit makkerskab med Kirsten Lehfeldt i Søs & Kirsten.

Har netop færdiggjort indspilningerne til nye afsnit af tv-serien "Rita", hvor hun deltager som en ny karakter i serien.

Hun blev særlig bevidst om sin tro, om at hun måtte give sig hen til noget, der var større end hende selv, da hun i 2008 fik konstateret kræft og måtte kæmpe med sygdommen i to omgange.

- Jeg har altid været den, der arrangerede, styrede, kontrollerede og satte i værk. Under sygdommen blev jeg banket helt ned, til jeg intet kunne. Intet. Jeg måtte helt derned, hvor jeg fandt ud af, at jeg ikke kunne andet end at modtage, fortæller Søs Egelind om sin erkendelse og tænker tilbage på den oplevelse af troen, der fulgte med.

- Hernede oplevede jeg, at jeg simpelthen åbnede op og så nye ting i tilværelsen. Her oplevede jeg det,

jeg ville kalde kærlighedens kraft fra noget, der kom et andet sted fra end mig selv. Det føltes fysisk som en kraft, en rystelse, energi, lys. Det kom bare af sig selv.

Kirken

Tilbage til starten. For der er tilsyneladende noget i kirken, der åbenbart ikke helt fungerer for Søs Egelind.

Hun ser nok sig selv som troende. I forhold til folkekirken ser hun sig selv mere som bruger. Desværre en lidt for ofte "bruger", fortæller hun, og forklarer, at hun nu åbenbart er kommet i en alder, hvor "flere af hendes venner dør", som hun siger. Trods hendes besøg i kirken er det er ikke altid, at hun har oplevelsen af, at folkekirken hjælper hendes tro på vej.

- Jeg kan godt se, at de her mange faste ting, man gør i kirken har en eller anden berettigelse, men...

Hun tager en dyb indånding og sukker tungt. Det ligner en bevidst understregning af, at de ord, hun lige nu har på vej ikke nødvendigvis falder ud til kirkens fordel.

- For nylig var jeg til bryllup i København. Fantastisk rum, breathtaking. Men altså... når vi har sat os, så er der så meget, der ikke virker på mig. En kordegn byder velkommen, men man får indtrykket af, at han bestemt ikke har lyst til at stå der - det var bare hans tur. Så kigger man på præsten, men præsten har valgt at byde kirkegængerne velkommen med at stå med ryggen til. Altså ...

Altså ... hvad er det for noget, det der med at stå med ryggen til. Her tænker jeg jo bare ... Det kan da ikke være rigtigt.

hvad er det for noget, det der med at stå med ryggen til. Her tænker jeg jo bare ... Det kan da ikke være rigtigt, udbryder Søs Egelind og ender i noget, der bedst kan beskrives som vantro latter.

Præsten med ryggen til, når forestillingen starter ...

Søs Egelind er ikke færdig. Oplevelsen fra brylluppet sidder tydeligvis stadig i hende.

- Så skal vi igennem alle de her faste ting. Oplæsningen fra evangeliet, for eksempel. Sig mig, står det nogen steder, at det absolut skal læses op så kedeligt? Jeg får den tanke, at præsten overhovedet ikke forholder sig til den tekst, der bliver

læst op. Lige præcis den del bliver for mig tit en frustrerende oplevelse. Jeg kan ikke høre, hvad der bliver læst op fra prædikestolen. Jeg kan ikke forstå det, og jeg kan derfor ikke tage det ind. Når så mikrofonen er sat forkert, så den skratter i tøjlet, så tænker jeg bare:

- Helt ærlig ... Kom nu ind i kampen. Som det er i dag hjælper kirken ikke Søs Egelinds tro på vej, siger hun. Hun nævner særligt de mange ord i kirken som noget, der kan være svært.

- Det der med åbne sig for de mange ord i evangeliet, det er måske for meget for mange. Måske er det fordi, der i forvejen er fyldt godt op på printpladen med masser af andre

ord, folk har med sig fra andre sammenhænge. Måske er det sådan, at vi ikke kan tage mere ind.

Dér står Søs Egelind med sin tro i dag. Hun er ikke til ritualer, ord og oplæsninger. Men med en tro på kærligheden som det essentielle i mennesket.

- Det er sådan, jeg har det. Der er en stor glæde ved at give sig selv til et projekt, der hedder kærlighedens kraft.

Du kan møde Søs Egelind på Stiftsdagen lørdag den 28. marts.

FAKTABOKS

Søs Egelind om døden

Du har sagt til mig, at din kræftsygdom fik dig til at tænke på døden. Hvad tænkte du?

At der var nogle, der ville blive kede af det. Mine døtre og min mor, for eksempel. Så det var for tidligt. Det var ikke tid nu. Men egentlig tror jeg jo på, at døden bliver en fantastisk oplevelse, når den kommer. Jeg mener, at det er jo en viden, vi altid har haft med i bagagen. Dette, at vi ved, at den dag kommer. Og hvis man ikke har det med i sin bagage, så skal man til at få det. For visheden om døden hjælper os jo til at sige få sagt til og fra i livet. Men når dagen kommer, så håber jeg, at jeg vil kunne sige: "Nu tager jeg den her tur, de har talt så meget om".

Tror du på et efterliv?

Jeg kan ikke slippe karmatanken. Der må simpelthen være noget om den. Alt hvad du gør og sender ud, får du lige tilbage i masken. Der er payback-time. På godt og ondt.

Fokus på gudstjenesten

Gudstjenesten bør løbende være "på dagsordenen"! Jeg vil gerne opfordre til, at alle menighedsråd jævnligt tager et eftersyn af deres lokale gudstjenester - dem alle, skriver Kirkefondets generalsekretær.

Tekst og foto: Henrik Bundgård Nielsen, generalsekretær, Kirkefondet

Det er godt, at gudstjenesten er sat til debat. Og dybest set bør den med jævne mellemrum drøftes rundt om i landets menigheder.

Kirkens bygninger er underlagt et årligt syn, og hvert fjerde år kigger provsten endda forbi og tjekker om alt er, som det skal være med kirker, præstegårde, sognegårde m.m. Men hvad med det kirkelige liv og hvad med gudstjenestelivet i det enkelte sogn - det som jo for mange anses for at være en af kirkens absolutte kerneydelser? Hvor tit kommer gudstjenesten til eftersyn lokalt i sognene? Får man spurgt sig selv, om vi har den gudstjeneste, vi ønsker os i vores sogn? Er vores gudstjeneste i takt med tidens mentale og kulturelle strømninger - i respekt for den tradition, praksis og teologi, som gudstjenesten bygger på?

Jeg vil gerne opfordre til, at alle menighedsråd jævnligt tager et eftersyn af deres lokale gudstjenester. Ikke kun højmessene, men alle de gudstjenester, som finder sted året rundt. Skal de fornys, skal de laves om, skal der være små justeringer, så gudstjenesterne vedblivende kan

være et meningsgivende møde mellem Gud og mennesker og mennesker imellem?

Hvordan kommer vi i gang?

Der er mange "redskaber", som kan tages i brug, når man lokalt vil til at arbejde med sognets gudstjenester. Hvad man gør, afhænger bl.a. af hvor meget tid, man vil bruge på det.

Grundtvigsk Forum har med støtte fra biskopperne og Landsforeningen af Menighedsråd fremstillet nogle samtalekort om gudstjenesten (disse er omtalt i Stiftsbladets decemberudgave 2019 / red.). De er oplagte at bruge, hvis man vil sætte gang i gudstjenestesamtalen på et menighedsrådsmøde. Det kan fx være som et fast punkt over nogle måneder, hvor man ved det månedlige møde i menighedsrådet sætter ½ times tid af til at drøfte gudstjeneste og liturgi det kommende halve års tid. Samtalekortene kan også bruges i mange andre sammenhænge - ved sogneaftner, menighedsrådsmøder, studiekredse, konfirmandforældreaften osv. Uanset hvor de bruges, så er ideen, at man i små grupper på 3-5 personer trækker et kort, læser og

diskuterer så længe man vil, indtil et nyt kort trækkes osv.

Andre gode redskaber til at sætte gang i den lokale samtale er de spørgsmål, som man finder i to af de små hæfter fra biskoppernes liturgiske arbejdsgrupper "Gudstjeneste - om gudstjenestelivet i Den Danske Folkekirke" og "Hvem bestemmer - samtaler om frihed og fasthed i gudstjenesten". Disse hæfter er sendt ud til alle landets menighedsråd.

Intensivt arbejde med gudstjenesten

Hvis man lokalt ønsker at arbejde mere intensivt med sognets gudstjenester, så kan det fx ske ved en workshop ledet af Kirkefondet. Deltagerne kan være menighedsråd og

FAKTABOKS

Eksempler på spørgsmål fra "Kort om gudstjenesten. Samtalekort":

Hvad gør, at du føler dig velkommen ved gudstjenesten?

Hvem skal bestemme over gudstjenestens ord og form? Biskopperne, kirkeministeren, den lokale præst, det lokale menighedsråd, andre?

Se: <https://grundtvig.dk/grundtvigsk-forum/kort-om-gudstjenesten/>

Eksempler på spørgsmål fra hæfterne fra biskoppernes liturgiske arbejdsgrupper:

Er det vigtigt, at I kan genkende gudstjenesten, uanset hvor I kommer i kirke?

Hvad er din drømmegudstjeneste? Form - indhold - tidspunkt - inddragelse - musik

Se: <https://www.folkekirken.dk/aktuelt/liturgiarbejde/>

Når man sætter tid af til det, er der i virkeligheden meget at få talt om - også når det handler om gudstjenesten. Som her i kirkerne i Vipperød.

ansatte eller en større gruppe i sognet. Man skal typisk sætte 3-4 timer af - enten en hverdag fra sidst på eftermiddagen, en lørdag formiddag eller en søndag efter højmessens. Programmet sammensættes efter lokale behov og ønsker, men det kunne f.eks. indeholde følgende punkter:

- Hvad er en gudstjeneste?
- Hvad er gudstjenestens grundelementer?
- Hvad er en god gudstjeneste?
- Hvem "ejer" gudstjenesten?
- Flere gudstjenester - i anledning af ...

Der er små oplæg undervejs, men det vigtige er, at man hver især og i fællesskab besinder sig på de forskellige spørgsmål. I et menighedsråd førte snakken om, "hvad er en gudstjeneste?" til følgende fire centrale punkter: Prædiken - salmer - nadver/måltid - fællesskab før og

efter. Dette kan så spejles i nogle af de forskellige forståelser af gudstjenestens grundelementer (ordo, se faktaboks).

I samme sogn drøftede de også hvem, der "ejer" gudstjenesten? Er

FAKTABOKS

Ordo er betegnelsen for en gudstjenestestruktur med fire overordnede led: Samling - Ordet - Nadver - Sendelse, som kan genfindes i den kristne gudstjeneste verden over og understreger, at enhver gudstjeneste fejres som en del af den hellige almindelige kirke. (fra hæftet "Hvem bestemmer? Overvejelser om forholdet mellem autorisation & frihed i Folkekirkens liturgi")

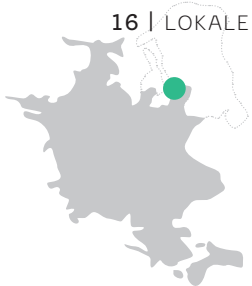
det alene præsten som bestemmer over gudstjenesten eller ...? Resultatet af den drøftelse blev, at man ville invitere gudstjenestedeltagere med i planlægning af gudstjenesterne. Det kunne være gennem et "åbent" ugentligt gudstjenesteværksted eller ved at danne nogle faste gudstjenestegrupper, som på skift er medansvarlige for og medinddraget i planlægning af måske fem-seks gudstjenester om året. Endelig blev der nedsat et fast gudstjenesteudvalg i sognet.

Hvad en visionsdag førte til: Kirken til hverdagsbrug

Ved en visionsdag i Filskov sogn blev et af sognets kommende fokuspunkter: Gudstjenesteformer. Et første udkast til en vision førte til en formulering om, at der i sognet skal være "et stadigt arbejde med at tilpasse gudstjenesternes form, indhold og tidspunkt til nutidens forhold med samtidig hensyntagen til den kristne tradition".

Ca. et år senere kunne jeg bl.a. læse dette i den lokale avis:

"Kirken til hverdagsbrug er et nyt tiltag for voksne i Filskov kirke, hvor bibeltekster, musik og lidt mad er nogle af ingredienserne. Det er en 'spaghettigudstjeneste for voksne' - uden spaghetti - for de voksne, som har travlt med arbejde og alt muligt andet og ikke tænker så meget på at bruge kirken. Man kan komme lige fra arbejde, og vi slutter af med et glas rødvin og lidt mad, så man bare kan gå hjem og slappe af i sofaen bagefter. Indholdet i den nye type hverdagsgudstjeneste er bibeltekster, som kan sætte gang i eftertanken samt fællessang og musik. Essensen er, at det skal være en andagtsagtig gudstjeneste". Og sognepræst Karin Rahbek-Engmarksgaard understreger, "at det nye tiltag ikke kommer til at tage kraft ud af søndagens gudstjeneste. Søndagsgudstjenesten er vores DNA, og jeg vil for alt i verden ikke undvære kernemenigheden, der kommer der."

HVAD SKAL VI MED ET GUDSTJENESTEUDVALG?

Tekst: Kaj Bollmann, sognepræst, og Birthe Ritslev, menighedsrådsformand, Jyllinge sogn

Fotos: Anne K. Hansen

Jyllinge sogn har vi i en halv snes år haft et gudstjenesteudvalg. Vi kan snart ikke huske tilbage til, hvordan vi snakkede om gudstjenestespørgsmål, før vi fik udvalget. Men vi har på fornemmelsen, at det var hos os som de fleste steder: at det var noget menighedsrådet stort set overlod til præsterne at tage sig af.

Nu er det imidlertid sådan, at gudstjenesten bestemt ikke er præstens sag alene, hverken formelt eller reelt. Formelt er reglerne jo, at præst(er) og menighedsråd skal være enige om de ændringer, der kan foretages i højmesse. Udvider man perspektivet lidt, giver menighedsrådslovens allerførste paragraf menighedsrådet ansvar for sognets kirkelige anliggender. Og det er vel næppe for meget at sige, at gudstjenestelivet er kernen i kirkelivet i sognet.

Det er ved gudstjenester og kirkelige handlinger, de fleste møder kirken, og som den tidligere biskop i København, Erik Norman Svendsen, har sagt: "Hvis gudstjenesten ikke fungerer i forhold til folk, er kirken ramt på sin livsnerve."

Derfor er det naturligt, at menighedsrådet beskæftiger sig med gudstjenestelivet. Og vi siger med vilje med gudstjenestelivet som hel-

Fra en friluftsgudstjeneste under blodbogen i Jyllinge præstegårdshave.

hed, for det drejer sig både om højmesse, alle de andre gudstjenester og de kirkelige handlinger. Det er blevet ekstra tydeligt i forbindelse med biskoppernes aktuelle arbejde med liturgi og de rapporter, der er udsendt i den forbindelse. Det ser ud, som om mange menighedsråd ikke har så let ved at komme i samtale om dette arbejde, og det er formentlig fordi der er for lidt tradition for at drøfte gudstjenestespørgsmål i rådet.

Tilsyn og opfølgning

Når vi har valgt at have et gudstjenesteudvalg, er det ikke mindst for-

di, vi er et stort sogn med 13 valgte medlemmer i menighedsrådet og tre præster, med to organister, kirkesanger og frivilligt sangerlag, med to meget forskellige kirker og med en ambition om at have et alsidigt gudstjenesteliv med en variation af former og udtryk, som kan give mange veje ind i gudstjeneste og kirke for sognets befolkning.

I et så stort menighedsråd er det umuligt at drøfte alle sager og emner grundigt i hele rådet. Derfor har vi generelt uddelegeret en hel del områder i udvalg, så alle emner ikke skal detailbehandles i hele rådet.

Udvider man perspektivet lidt, giver menighedsrådslovens allerførste paragraf menighedsrådet ansvar for sognets kirkelige anliggender. Og det er vel næppe for meget at sige, at gudstjenestelivet er kernen i kirkelivet i sognet.

Gudstjenesteudvalget består af tre valgte medlemmer, de tre præster og en af de to organister. Udvalget holder ikke så mange møder, højst tre-fire om året, men det er med til at sikre, at der hele tiden er nogen i rådet, der har blik på gudstjenesten, og sikre, at nye forslag og ideer faktisk bliver drøftet grundigt og ikke bare bliver enten glemt eller måske sat i værk uden, at der er fælles ejerskab.

Hvad arbejder udvalget så med? I forhold til det meget overordnede har udvalget sikret, at de aktuelle liturgi-rapporter har været på menighedsrådets dagsorden flere gange, nemlig i de halve timer før de øvrige dagsordenspunkter, hvor vi hver gang har en samtale om et "indholdsemne". Her har vi både drøftet mere overordnet, hvor liberal en ordning vi ønsker – vi var nok mest til "midterpositionen", hvor der stadig er en fast ordning, men med videre rammer end nu – og vi har drøftet dåb og nadver.

Berigelse og initiativer

I forhold til højmessens er det sådan, at vi har tre præster med tre lidt forskellige syn på gudstjenesten. Det betragter både udvalget og me-

nighedsråd som en berigelse, ikke som et problem, og derfor behandler udvalget løbende ideer/forslag fra præsterne om lov til at afprøve variationer. Det kan være trosbekendelsens placering, det kan være brugen af messesang, det kan være, hvordan vi bruger dåbslys, det kan være erstatning af 439 med 440 ved nadveren, det kan være brugen af nye salmer og meget andet. Ofte, men ikke altid, er udvalget positivt for at lade præsten prøve ideer af i en afgrænset periode. I praksis sendes en indstilling til menighedsrådet, som så normalt godkender, hvis udvalget er enig.

Det største initiativ fra udvalget vedr. højmassen har været indførelsen af ca. fire årlige højmesser, hvor ritualer fastholdes, men hvor hele den musikalske side er moderne i udtrykket, dvs. der synges udelukkende nye salmer, orglet er erstattet af et band, og det frivillige sangerlag spiller en aktiv rolle. På samme linje ligger, at udvalget har taget initiativ til, at vi hvert andet år fejrer høstgudstjeneste som spillemandsmesse.

Så er der de mange særlige gudstjenester. Vi har i Jyllinge oparbejdet

en god tradition for mange forskellige anledningsgudstjenester og andre særlige gudstjenester i årets løb. Vi har naturligvis et antal børne- og familiegudstjenester, enkelte på højmessens plads, men ellers i form af "Gud og spaghetti". Vi har en solnedgangsandagt i maj, vi markerer De udsendes Dag den 5. september med gudstjeneste, vi har allehelgensandagt, adventssalmeandagt, en helt fast helligtrekongersaften-gudstjeneste og tematiske aftengudstjenester i fastetiden og i efteråret. Og vi prøver også at etablere morgensang i sommertiden og fyraftensandagter på andre tider af året. I år har vi naturligvis også en aftengudstjeneste i forbindelse med fejringen af 75-året for Befrielsen.

Noget lykkes, andet lykkes ikke, men vi er sjældent fattige på ideer! Ind imellem går vi helt nye veje. F.eks. har vi haft Johnny Cash-gudstjeneste, Elvis-synger-gospel-gudstjeneste og to countrygudstjenester inden for de senere år.

For os har det været meget frugtbart at have gudstjenesteudvalget til at drøfte ideerne og aftale, hvordan de skal sættes i værk, eller hvorfor ikke, herunder også få et bevidst forhold til, hvem der er målgruppe for det, vi laver, og hvordan det indholdsmæssigt giver mening. Ind imellem har det også givet anledning til uenighed, f.eks. mellem præsterne. Men vi finder det frugtbart, at disse uenheder ikke bare holdes i det lukkede rum mellem præsterne indbyrdes, men kommer ud i lyset og bliver genstand for samtale i en ramme, hvor vi alle er enige om målet.

Det er såmænd ikke, fordi det, vi har lavet, er så revolutionerende, og det kan sikkert gøres på andre måder. Men hos os fungerer det temmelig godt, synes vi! Og det er med til at sikre, at menighedsrådsarbejdet ikke kun handler om bygninger og penge!

LØK DØREN
"Stille"

TEATERINSTRUKTØR OM SCENENS FÆLLESTRÆK MED KIRKEN:

Vi er mennesker, der formidler erfaringer til mennesker om, hvordan vi overlever at være levende på denne jord

Teaterforestillingen og højmessen har visse ligheder, når det gælder liturgi, mener instruktøren **Katrine Wiedemann**.

Her gør hun sig nogle af de tanker, hun vil dele foran menighedsrådsmedlemmerne i Roskilde stift.

Tekst: Katrine Wiedemann

Fotos: Rasmus Birkerød

Folkekirken har, som teatret, det levende ord. Folkekirken er bygget på gamle traditioner, men må ikke være noget fra fortiden. Det handler jo om os, de nulevende, vores udfordringer som mennesker. Kirken kan takle og rumme lidelsen, teatret kan det samme.

Vi tager os af eksistentielle udfordringer, vi er vigtige for folkesundheden. Vi er "live" på godt og ondt. Vi er "umoderne" som udgangspunkt, men det kan også være en fordel. Vi er sociale rum og et rum for den enkelte på en helt særlig måde, vi er et hjem for noget, som ellers ville være hjemløst i mennesket.

Kirkeritualet kan sagtens udfordres, og bør udfordres. Men hvordan?

“

Jeg mener, at både kirken og teatret har godt af at se sig selv som nogen der kan deltage i "debatten" i vores samfund.

”

Jeg står i det samme med de gamle tekster. Hvor meget kan jeg gøre uden at miste kraften i en tekst? Og hvordan yder jeg de gamle tekster retfærdighed, det gør jeg ikke, hvis jeg ikke nyfortolker dem?

Jeg mener, at både kirken og teatret har godt af at se sig selv som nogen, der kan deltage i "debatten" i vores samfund. Vi er en del af verden, selv om vi mangler deltagere nogle gange. Vores fordybelsesevne og lange historie er ikke en modsætning til moderne dilemmaer og moderne udtryksformer. Måske netop ikke.

Foredraget

I mit foredrag ser jeg på liturgien med en teaterinstruktørs blik. Jeg ser på forløbet, den dramatiske op-

bygning (eller mangel på samme), kostumer, scenografi, lys og lyd.

Jeg ser på præstens fremtoning og ords betydning, jeg gør mig overvejelser omkring fornyelse og traditioner - teatre er jo i samme båd som kirken, når det gælder dilemmaer angående de her ting.

Hvor meget skal man holde fast i de klassiske ritualer? Hvor meget må og kan man fortolke? Hvad kræver nutiden, og skal man lytte til det?

Hvor meget skal man gøre for at få publikum/kirkegængere i teatre/ kirke. Og hvad med presse, hvordan udtrykker man sig i forhold til medier?

Jeg ser mange paralleller i mellem kirkens og teatrenes udfordring og rolle i samfundet.

Hvis kirken eller teatret deltager i debatten med en præmis om, at "Vi er jo de gammeldags", så ligger der en skjult lovning om, at vi skal prøve at følge med.

Jeg ser teatret som den yderste avantgarde, hvis man tager opgaven på sig som teatermenneske. Jeg er fremtiden, ikke fortiden. Det samme kan gælde kirken. Vi er mennesker, der formidler erfaringer til mennesker om, hvordan vi overlever at være levende på denne jord.

FAKTABOKS

Katrine Wiedemann og kirken

Jeg har været en del i kirke, fordi mine døtre sang i kirkekoret i Helligkorskirken. Men ellers er jeg fra en familie af stædige ateister. Dog er der kommet en religiøs svoger til, og kirkelige tanker har spredt sig i familien over de sidste 20 år ... til min store glæde.

FAKTABOKS

Om Katrine Wiedemann

50 år gammel.

Født i København.

Autodidakt teaterinstruktør.

Har lavet to film for Zentropa.

Debuterede i 1992 og har lavet ca. 70 forestillinger i Norden og i Tyskland.

Forfatter til bogen: "Ved gudernes bord" fra 2016.

Fast skribent i Dagbladet Information.

FAKTABOKS

Katrine Wiedemann lige nu

Lige nu skriver jeg på min bog nummer to og forbereder operaen Figaros Bryllup, samt "King Lear" af Shakespeare,

DA LAZARUS GENOPSTOD I AARHUS

Kirken kan det samme som teatret, og de mange nysgerrige folk, der er derude, vil gerne deltage, fortæller forfatter Jan Poulsen. Et nyt og spændende kulturelt samarbejde mellem Aarhus Domkirke og Aarhus Teater er kommet særdeles godt fra start. Anledningen var opsætningen af musicalen Lazarus, skabt af David Bowie.

Tekst: Jan Poulsen, forfatter og foredragsholder

Hver gang jeg er i Aarhus, stopper jeg op på Bispetorvet og glæder mig over de to gamle bygninger, der står stolt over for hinanden: Den imponerende domkirke, en af Danmarks smukkeste og vist nok også den største, og det gamle, hæderkronede og mindst lige så prægtige teater.

To underholdningens huse, javist, men også oplysningens og lindringens huse, som har trukket os danskere indenfor i flere århundreder. Nogle af os på jagt efter en mening eller et trøstende ord, andre efter levendegørelsen af et litterært værk eller et billigt grin og andre igen måske af en femte eller sjette grund, for hver især har vi vores personlige grunde til at besøge kirken og teatret.

Berigende naboskab

Det er selvfølgelig to forskellige huse, som op igennem tiden har tjent vidt forskellige formål, men der er også fællesnævner. Kirken såvel som teatret binder os sammen historisk og er med til at tætte vores fælles kulturelle bånd.

Nogle danskere kommer trofast i kirken, men kunne ikke drømme om at sætte deres ben i teatret, og mon ikke det modsatte også findes? Hvis vi altså ser bort fra juleaften, hvor alle vil i kirke. I den kirke, jeg selv er døbt og konfirmeret i, måtte man i julen 2019 sætte en ekstra forestilling op kl. 14. Aldrig før havde efterspørgslen været så stor, at man måtte afholde to gudstjenester om eftermiddagen foruden en om formiddagen og dén sidst på aftenen, som for

Jan Poulsen på Aarhus Teaters scene ved det første "Over Torvet" - arrangement den 7. september 2019. Foto: Jørgen Holm.

FAKTABOKS

Over Torvet

Siden Bowie og Lazarus har Aarhus Teater og Aarhus Domkirke afholdt yderligere et arrangement, *Bag facaderne*, hvor publikum blev inviteret med indenfor i de to huse og se - og høre om - steder, man normalt ikke kommer. Her i første halvdel af 2020 er der planlagt yderligere tre arrangementer, bl.a. et med titlen *Kaj Munk og Ordet*.

at
AARHUS TEATER

LAZARUS

AF DAVID BOWIE + ENDA WALSH

INSPIRERET AF ROMANEN *THE MAN WHO FELL TO EARTH* AF WALTER TEVIS

ISCENESÆTTELSE & OVERSÆTTELSE Heinrich Christensen SCENOGRAFI & KOSTUMEDESIGN Christian Albrechtsen LYSDESIGN Mathias Hersland
ORIGINALE MUSIKALSKE ARRANGEMENTER AF Henry Hey KAPELMESTER Søren Graversen KOREOGRAFI Rebekka Lund LYDDESIGN Lars Gaarde
FORESTILLINGSSPONSOR Wahlberg Motion Design

MEDVIRKENDE Jacob Madsen Kvols, Sara Viktoria Bjerregaard, Sofia Nolsø, Simon Mathew, Bjørn Fjæstad, Mathias Flint, Nanna Böttcher,
Kjartan Hansen, Sofie Topp Duus, Isa Henningsen, Kristine Marie Brendstrup MUSIKERE Søren Bigum, Mads Fogt,
Henrik Poulsen, Stephan Grabowski, Mads Hyhne, Jakob Elvstrøm, Rene Damsbak, Søren Graversen

PRÆSENTERES I SAMARBEJDE MED

Det Kgl. Teater Aarhus Festuge

Mikkel Rønnow efter aftale med Robert Fox og Jones/Tintoretto Entertainment

STORE SCENE
FRA 29. AUGUST 2019

Billetter 65 – 450 kr.
www.aarhustheater.dk

mange betyder utrolig meget. Juleaften er og bliver noget ganske særligt. Også i den danske folkekirke. Men behøver kirken – groft sagt – at være “lukket” for flertallet af danskere de andre 364 dage om året?

Nej, og det er den heldigvis heller ikke. Der sker mere og mere i flere af de danske kirker, og heldigvis for det, da bygningerne i mange tilfælde er blandt de fineste, vi har i landet, og det vil da være synd ikke at bruge dem.

Måske var det noget af det, arkivar og historiker ved Aarhus Teater, Marianne Philipsen, og sognepræst ved Aarhus Domkirke, Tina Brixtofte Andersen, var optaget af, da de satte sig sammen for at se, om de i fælleskab kunne skabe noget nyt, hvor man inddrog begge huse, altså både teatret og kirken? Måske ikke, men resultatet af deres møder blev en arrangementsrække med det velvalgte navn ‘Over Torvet’, og startskuddet gik lørdag den 7. september 2019.

Lazarus på teatret

Timing'en var noget nær perfekt. Aarhus Teater havde sikret sig rettighederne i Danmark til at opføre den helt nye og moderne musical *Lazarus*, og bare en uge forinden havde man haft premiere på forestillingen, der – som bekendt – deler titel med en bibelsk figur. Det kunne næsten ikke blive bedre.

Lazarus handler dog ikke direkte om manden fra Johannesevangeliet, som Jesus vækker til live igen, efter at han har været død i fire dage. Eller gør den? Forestillingen havde siden sin verdenspremiere på Manhattan i New York i december 2015 været opført i flere andre lande, bl.a. England, Tyskland og Norge, og den havde fået kolossal megen omtale alle steder og nogle fantastiske anmeldelser i medierne. Det skyldtes især, at den var skabt af David Bowie. Den britiske sanger, skuespiller og billedkunstner havde

altid haft en drøm om at skrive en musical, og nu havde han endelig taget sig den fornødne tid til at få det gjort i et samarbejde med den irske forfatter Enda Walsh.

Lazarus blev David Bowies sidste værk, da han døde godt en måned efter premieren, den 10. januar 2016, bare 69 år gammel.

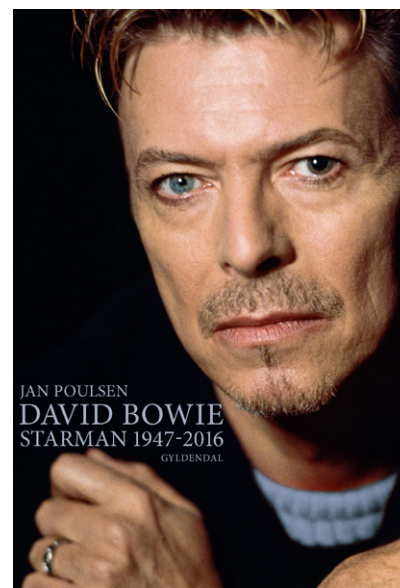
Bowies største hit

Lazarus på teatret og *Lazarus* i kirken, ja, for historikeren og sognepræsten var der ingen tvivl: Det første ‘Over Torvet’-arrangement fik titlen *Bowie og Lazarus*, og jeg blev inviteret med ombord.

Jeg har fulgt David Bowie tæt siden foråret 1973, set ham optræde mange gange siden 1976, mødt ham tre gange og interviewet ham til DR (både radio og tv) samt skrevet nogle bøger om ham. Tanken var, at jeg skulle fortælle om Bowies *Lazarus* i domkirken, mens en teolog skulle fortælle om den bibelske Lazarus på teatret, og så skulle de mange ord indrammes af passende musik på både teatret og i kirken (se faktaboks side 21).

Bowie var mig altså ikke fremmed; jeg har holdt foredrag om ham i 14 år, og som vi har set flere gange før, for eksempel med Elvis Presley i 1977 og Michael Jackson i 2009, blev døden også Bowies største hit. Interessen for ham og hans liv og karriere eksploderede efter hans død. Mange, som ikke havde fulgt ham, men selvfølgelig hørt ham i radioen nu og da, blev interesseret i ham, ja, nogle ligefrem draget af ham efter al den medieomtale, der fulgte i kølvandet på hans død.

Jeg blev inviteret ud for at holde foredrag om ham rundt omkring i landet på biblioteker og i kulturhuse, på spillesteder og cafeer, i biografteater, boghandlere og på skoler, ja, selv privatpersoner inviterede mig til at komme og fortælle om Bowie og hans betydning.

FAKTABOKS

Jan Poulsen

Foredragsholder, kulturjournalist og forfatter til et dusin bøger om bl.a. Sort Sol, Eik Skaløe, Dizzy Mizz Lizzy, Iggy Pop og David Bowie.

Tidligere mangeårig medarbejder ved Danmarks Radio.

Jan Poulsen kan kontaktes på mail jan@bardamu.dk eller telefon 2065 3855.

*Fra forestillingen på Aarhus Teater,
"Lazarus".*

*Af David Bowie og Enda Walsh,
Foto: Emilia Therese*

FAKTABOKS

Lazarus

Forestillingen spillede stort set for et udsolgt hus i hele spilleperioden fra premieren den 29. august og til sidste opsætning den 13. oktober 2019. Det er en af Aarhus Teaters største succeser i nyere tid. Den 3. april sættes Lazarus op på Det Kongelige Teater, hvor den spilles frem til den 3. juni 2020.

Stor nysgerrighed

Jeg var også i en enkelt kirke og uden at forklejne dét arrangement, glædede jeg mig seriøst meget til at tale i Aarhus Domkirke. Og jeg var spændt forinden, for hvem ville komme og hvor mange? Ville det være Bowie-fans, som havde set – eller skulle se – forestillingen på teatret? Ville det være de faste kirkegængere, som mest af alt kom for at bakke det nye tiltag op, måske ligefrem af "pligt"? Eller ville det være den helt almindelige, nysgerrige aarhusianer, som havde hørt eller læst om 'Over Torvet'-arrangementerne og nu ville se, hvad det gik ud på?

Billetsalget gav et fingerpeg om, at det nok var alle tre "kategorier". Og mange flere. For til alles overraskelse, heriblandt – og ikke mindst – de to arrangører, var der solgt 550 billetter til *Bowie og Lazarus*. Interessen havde været overvældende.

Inden vi gik i gang, tænkte jeg lidt på, hvad de mange fremmødte mon forventede af arrangementet? Ville "kirkepublikummet" blive provokeret af at høre om David Bowie, som aldrig havde været for fastholdere? Som havde leget med køn og identitet, spillet roller og udfordret den gængse seksualitet. Som havde flirteret med overmennesket og skabt den Messias-lignende superstjerne Ziggy Stardust som sit første alter ego. Og som tilmed havde interesseret sig for – og dyrket – flere forskellige religioner og trosretninger, ikke mindst buddhismen, men som i de sidste mange år af sit liv havde været ikke-religiøs. En mand, som ved sin død var gift med en muslimsk kvinde, og som for tusinder af fans rundt omkring i verden selv nød en slags gudestatus.

Bowie havde også i sin lange karriere direkte beskæftiget sig med religiøse emner og symboler i flere af sine sange og musikvideoer, ja, i 2013 var han sågar raget uklar med den katolske kirke, som fandt videoen til hans sang *The Next Day* blas-

femisk. Og til to af sangene på hans sidste album, *Blackstar*, der blev udsendt bare to dage før hans død, nemlig titelsangen og sangen *Lazarus*, blev der skabt nogle bemærkelsesværdige videoer med en tung religiøs symbolik, som ligeledes blev flittigt debatteret. Også i kirkelige fora.

Med andre ord en både modig, nysgerrig og kontroversiel kunstner, som flere gange igennem sin lange karriere havde delt vandene. Hvordan ville han – eller rettere hans værk – blive modtaget af kirke og menighed? Skal kirken også kunne rumme den slags?

Det var som sagt spørgsmål, jeg havde funderet over, inden vi slap Bowie løs; først på teatret, dernæst i domkirken.

Højt til loftet

Efter at teaterdirektør Trine Holm Thomsen havde budt velkommen og givet ordet til eftermiddagens vært Mathias Wissing, som fortalte om dagens arrangement, fik jeg glæden af kort at introducere David Bowie, så den del af det store publikum, som ikke var på hat med ham i forvejen, fik en idé om hans betydning. Ikke bare i musikkens og filmens verden, men også som forbillede inden for den seksuelle frigørelse i 1970'erne, hvor han blev en slags rollemodel for mange bi- og homoseksuelle.

Derefter kom lektor og teolog Kasper Bro Larsen på scenen og cause-rede både meget oplagt og underholdende om den bibelske Lazarus, inden Aarhus Teaters kor og Aarhus Domkirkes Kantori sammen sang David Bowies meget smukke og dragende *Lazarus* i et vidunderligt arrangement af dirigent Ingeborg Højlund.

Således første akt af arrangementet, som blev "opført" på teatret. Anden akt fandt sted i domkirken, men inden publikum spadserede de 100

meter over Bispetorvet, bød Café Hack på en kop kaffe og en småkage.

I kirken bød sognepræst Tina Brixtofte Andersen velkommen, hvorefter Aarhus Teaters kor og Aarhus Domkirkes Kantori på ny trådte frem og sang James MacMillans *Videns Dominus*; lige så smukt og betagende som de tidligere havde sunget på teatret.

Jeg havde derefter fornøjelsen af at zoome ind på David Bowies *Lazarus*; om musicalen og om hans tanker bag den, men også lidt mere bredt om Bowie og religion og tro, og om Bowie og musicals generelt. I *Lazarus* indgår 18 af hans sange; fire af dem skrevet specifikt til forestillingen, mens resten er sange fra hans store sangbog, som det nu var blevet tid til at åbne.

Vi hørte et par af dem fremført af to af forestillingens skuespillere. Først sang Bjørn Fjæstad, som nogle måske kender fra rockgruppen Baal, en af Bowies mest elskede sange, *Life On Mars?*, og dernæst fik forestillingens hovedperson, skuespiller Jacob Madsen Kvols, mikrofonen og sang *'Heroes'*. Begge blev kun akkompagneret af domorganist Kristian Krogsø, og det var en fantastisk oplevelse at høre de to kendte sange præsenteret så nøgent og samtidig også så rigt.

Inden det helt var slut, var der fællessang, og det er svært at forestille sig noget smukkere end at høre 550 mennesker sammen synge *Se, nu stiger solen*. Det var en passende og meget bevægende afslutning på et meget flot arrangement.

Dén eftermiddag i Aarhus Domkirke var der højt til loftet og i mere end én forstand.

Kirken kan godt

Umiddelbart efter talte jeg med flere, som regelmæssigt kom i kirken, og som ikke havde planer om at se *Lazarus*, men nu var deres nysger-

ighed efter at se forestillingen på teatret faktisk vakt. Og senere fik jeg nogle begejstrede hilsener via Facebook fra folk, der havde fået et andet syn på kirken som institution. "Kan man også dét i kirken?" som en spurgte retorisk.

Faktisk var stemningen så høj i dagene efter arrangementet, at Aarhus Teater annoncerede et rent Bowie-foredrag, hvor jeg – uden andre indslag – kunne gå lidt mere i dybden med tusindkunstneren og hans liv og karriere. I en fart blev de 100 billetter solgt, og på dagen hilste jeg på flere, der fortalte, at de havde været med i kirken og dér fået lyst til at høre mere om Bowie. Interessen viste sig også på en anden måde, for teatret solgte et dusin af min bog om Bowie dén dag, *David Bowie. Starman 1947-2016*.

Kunne kirken have lavet et lignende arrangement og fået 100 mennesker inden for til et foredrag om David Bowie? Ja, selvfølgelig. Kirken kan det samme som teatret, og de mange nysgerrige folk, der er derude, vil gerne deltage. Og jo, kirken har et image, og for nogle – især dem, der ikke til daglig bruger den – vil det nok være en lille smule grænseoverskridende at gå til et arrangement i en kirke. Men det er kun første gang. Anden gang kender man omgivelserne og er mere tryk ved det hele, og tredje gang gør man sig slet ikke den slags tanker, men møder op, som besøgte man en god ven.

Det lyder som et eventyr, og det er det også – eller kan i al fald blive det – men det kræver en indsats af præsterne, menighedsrådene og alle de andre gode folk, der er tilknyttet den danske folkekirke. Bygningerne står der, et begavet kulturelt indhold i form af foredrag, film, musik med meget mere findes, og publikum er i den grad parate og har allerede snøret skoene.

Der er ingen grund til at vente.

*David Bowie live i Falkonér Teatret i København den 1. juni 1978.
Foto: Jan Poulsen.*

FAKTABOKS

David Bowie

Britisk sanger, skuespiller og billedkunstner født i Brixton, London, 8. januar 1947, død 10. januar 2016 i New York. Han udgav i alt 28 lp'er fra debuten **David Bowie** i 1967 til **Blackstar** i 2016 og spillede med i adskillige film, bl.a. *The Man Who Fell To Earth* (1976), *Merry Christmas Mr. Lawrence* (1983) og *Labyrinth* (1986). Han gav i alt 13 koncerter i Danmark fra 1976-2003.

Autorisation sikrer genkendelighed – eller gør den?

En gudstjeneste skal være genkendelig, men hvordan kan vi blive klogere på, hvad det egentlig vil sige? I artiklen præsenterer **Jette Bendixen Rønkilde** flere mulige måder, hvorpå man kan diskutere, hvad en genkendelig gudstjeneste er.

Tekst: Jette Bendixen Rønkilde, post.doc. Aarhus Universitet

Fotos: Christina Molbech

FAKTABOKS

Siden Enevælden har der været en praksis om at autorisere salmebøger, alterbøger med tekster og bønner til gudstjenesten og ordninger for bl.a. dåb og nadver.

Vores nuværende højmesseordning er autoriseret ved kongelig resolution. Det vil sige at den har fået et 'gyldighedsstempel', så den kan bruges i landets kirker. Præster, menighedsråd og menigheder er forpligtet på at fejre gudstjenester efter de retningslinjer for højmesseordning, som er fastlagte ved autorisation. Ønsker man ændringer i højmassen i sin egen kirke, skal man ansøge biskoppen om lov - fx til brug af bønner, som ikke er autoriserede.

"Højmassen skal være genkendelig!"

Det er et argument, som jeg ofte er stødt på i samtaler om gudstjenester og særligt i forbindelse med den igangværende debat, som biskopperne har sat gang i med rapporterne om både autorisation, gudstjeneste samt dåb/nadver.

Et af de ledende spørgsmål i den debat er, hvor meget der skal være autoriseret, og hvor stor en grad af valgfrihed de enkelte kirker skal have. Det er her, det ofte kan høres fremført, at højmassen skal være genkendelig. Det vil i mange tilfælde dække over den holdning, at autorisation kan være med til at sikre, at højmassen er genkendelig i hele landet fra sted til sted. Men samtidig kan argumentet om genkendelighed også fremføres som en form for joker som et forsvar for at bevare den eksisterende gudstjeneste,

måske i frygt for fornyelse eller usikkerhed overfor, hvad en større grad af valgfrihed kan medføre.

Genkendeligheden som joker risikerer dermed at samtalen lukkes, så vi ikke kommer nærmere på at besvare det spørgsmål biskopperne stillede den ene arbejdsgruppe, som skulle undersøge, hvordan "liturgisk fornyelse understøttes samtidig med at vi bevarer en evangelisk-luthersk kerne?"

Man kan sige, at den fastlagte autoriserede højmesseordning fra 1992 er de spilleregler, som er fælles for folkekirkens mange kirker, og som de er forpligtede på. I princippet kan autorisation dermed sikre genkendelighed, på papiret i hvert fald. Men alligevel mener jeg, at der er mere at sige om den sag. For i stedet for at lukke samtalen ved at trække genkendeligheds-kortet vil jeg opfordre til, at vi kommer ind på, hvad

vi egentlig mener, når vi siger, at noget er eller skal være genkendeligt?

Hvem skal genkende gudstjenesten?

Når vi siger, at en gudstjeneste skal være genkendelig, er der rige muligheder for at stille opklarende og kritiske spørgsmål:

- Hvem skal genkende den?
- Hvad skal gudstjenesten genkendes som?
- Skal en gudstjeneste kunne genkendes i detaljer?
- Hvad er det egentlig folk genkender som en gudstjeneste, når de går til gudstjeneste? Er det ordene, eller er der også noget andet på spil?

I Lindevangskirken på Frederiksberg har man arbejdet med højmessens sprog og liturgi. Nye bønner, andre bibelske læsninger, omskrevne ritualer for dåb og nadver

Ofte består ritualer af gentagelser, og derved opstår en form for genkendelighed for dem, som deltager i dem. Men ikke nødvendigvis for dem, som kun deltager lejlighedsvis eller aldrig.

er blandt nogle af tiltagene. I denne sammenhæng er særligt én observation væsentlig. En af præsterne bemærkede, at der skulle meget til at rykke ved genkendeligheden. Ikke-kirkevante kirkegængere, der var til højmesse, gav stadig udtryk

for, at de havde været til en traditionel højmesse. Det, at ændre på ordlyden og måske også enkelte liturgiske led, bidrager ikke nødvendigvis til, at gudstjenestedeltagerne ikke længere erfarer en højmesse som en genkendelig gudstjeneste. Der skal

Billederne på forrige og denne side: I oktober 2018 dannede Liselund, Slagelse, rammerne om stiftskurset "Gudstjenesten i centrum". De mange deltagende menighedsrådsmedlemmer og kirkelige medarbejdere fyldte i den grad rammerne ud - som her lørdag formiddag, hvor debatten levede i de mange grupper og skabte rammerne for en gudstjeneste næste formiddag.

mere til. I andre sammenhænge ses lignende oplevelser.

Genkendelighed for gudstjenestedeltagere er oftere bundet til det, at der er en præst og organist, at der synges en kendt salme, duften i rummet, indretningen af kirkerummet frem for selve gudstjenestens ordlyd. Men det er ikke noget entydigt billede, for det eneste sikre i forhold til gudstjenestedeltageres opfattelse af det genkendelige er, at det nærmest er noget forskelligt fra person til person.

Det sociale og kropslige

Ritualteori og nyere gudstjenesteteorier kan være med til at give et plausibelt bud på, hvorfor det forholder sig sådan, og hvad vi må

være opmærksomme på i forhold til spørgsmålet om autorisation og genkendelighed. Et ritual består typisk af en række kropslige handlinger og ord udført i et rum og tidsrum med nogle genstande. Ofte består ritualer af gentagelser, og derved opstår en form for genkendelighed for dem, som deltager i dem. Men ikke nødvendigvis for dem, som kun deltager lejlighedsvis eller aldrig.

Ritualer er noget man således socialiseres ind i. Ritualer er kommunikative; de kommunikerer noget om det religiøse univers og om forholdet mellem det religiøse univers/det guddommelige og deltagerne. Den kommunikation er ikke kun sproglig, men det lagres i deltager-

nes kroppe, og ofte kan deltagerne ikke svare på, hvad der sker i et ritual eller et rituals 'dogmatik'. Betydningen gøres - den sidder i kroppen, kan man sige.

Alle de nævnte karakteristika kan være med til at forklare, hvorfor genkendelighed også har at gøre med gudstjenestens kropslige, handlings orienterede, performative, æstetiske, relationelle og rumlige dimensioner. Det kan være med til at forklare, hvorfor det ikke i første omgang er indstiftelsesordene, ordlyden af bønner, etc. der nævnes i debatten om genkendelighed. Det kan også være med til at forklare, hvorfor det kan vække store følelser i os, når noget forandres. Hvorfor det lige pludselig kan

Samtidig kan argumentet om genkendelighed også fremføres som en form for joker som et forsvar for at bevare den eksisterende gudstjeneste, måske i frygt for fornyelse eller usikkerhed over for, hvad en større grad af valgfrihed kan medføre.

virke helt forkert – og ikke særlig genkendeligt – at stå op og synge. Ganske enkelt fordi gudstjenesten også sidder i kroppen på os og måske først og fremmest er en praksisform! Hvad der er genkendeligt for mig, er ikke nødvendigvis genkendeligt for dig – fordi det også har at gøre med den gudstjenestepraksis, du og jeg er socialiseret ind i.

Nye spørgsmål

Ud fra et ritual-teoretisk perspektiv er det derfor nærliggende at udvide spørgsmålene fra tidligere:

Hvem skal kunne genkende gudstjenesten? Er det præster og kirkemusikere, vante kirkegængere eller dåbsfølget? Er det den, der har gået i samme kirke altid, eller den, der turnerer rundt til forskellige kirker?

Hvad er det, vi genkender? Er det ord, handlinger, personer, rum, stemninger – eller noget så enkelt som at der synges fra en salmebog, eller at der tales enetale fra en prædikestol undervejs? Er det formen, ordene eller noget andet, vi genkender?

Hvordan er vores egen in-socialisering i gudstjenesten med til at præge det, vi genkender som en gudstjeneste? Det er måske det sværeste at forholde sig til, for det kan være et blindt punkt for os. Det synes som en umulighed at hæve sig op over situationen og tale om genkendelighed uden at inddrage sine egne vinkler; ritualteorien forklarer fint hvorfor, for vi er in-socialiseret i en bestemt gudstjenestetradition. Hvis man altid har været vant til nadverritual A vil bare det at skulle gå til gudstjeneste i et sogn, der bruger ritual C, være med til at røkke ved genkendeligheden, selv om begge dele er inden for den gældende autorisation. Men mon ikke den enkelte kirkegænger vil mene, at det var et fremmedgørende og ikke genkendeligt element?

Så kan vi vende tilbage til det overordnede spørgsmål. Hvad er genkendelighed? Hvad skal en højmesse genkendes som? En kristen gudstjeneste? En evangelisk-luthersk gudstjeneste? En dansk gudstjeneste? Min gudstjeneste?

Det åbner for, at vi bliver nødt til at tage hul på en udfordrende og følelsesladet debat, om genkendeligheden kan sikres på papir. For kan autorisation være med til at værne om en evangelisk-luthersk nerve? Hvor mange af de teologiske udsagn er det i givet fald nødvendigt at autorisere? Hvordan rummer den autorisation samtidig, at der også er en stor bredde og rummelighed i folkekirken både teologisk og menneskeligt?

Hvis man ønsker at arbejde med genkendelighed som et argument – så må man være bevidst om på hvilket niveau genkendelighed kan være et kriterium for gudstjenesteliv. Både i forhold til, at der kan være forskel på præstens og gudstjenestedeltagerens opfattelse og i forhold til, at genkendeligheden nok lige så meget sidder i kroppen som i ritualbogens bestemmelser.

FAKTABOKS

Om Jette Bendixen Rønkilde

Jette er 40 år og gift med sognepræst Martin Bendixen Rønkilde. Hun er mor til tre og bor i Kolding.

Hun har specialiseret sig i gudstjeneste og skrevet ph.d om Grundtvigs gudstjenestesyn. I 2017 var hun fagsekretær for biskoppernes faggruppe om "Autorisation - forholdet mellem fasthed og frihed".

Til daglig er hun ansat som post.doc. på Aarhus Universitet, hvor hun forsker historisk og aktuelt i Luthers gudstjenestesyn, forholdet mellem nadver og samfund og gudstjenestedeltagelse.

Jette har også været præst, både i by- og landsogne.

**MARK O.
MADSE**

OL-sølvvinderen Mark O. Madsen til kirken: **Gør som I plejer**

Han vandt OL-sølv i brydning i 2016. Den 7. marts i år indtager han igen verdensscenen i Las Vegas, når han stiller op til kamp i verdens hårdeste liga som MMA-fighter. Vaner, rutiner og genkendelighed er for **Mark O. Madsen** en forudsætning for at kunne levere resultater.

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

Han er iført løbetøj og pulsmåler monteret på brystkassen. Mark O. Madsen byder velkommen i sit nye træningscenter, Olympian Gym, i Maribo.

Han er et syn værd. Totalt gennemblødt. Våd overalt. Direkte øjenkontakt. Smilende. Rolig vejtrækning. Er manden stået lige ud af bruseren?

- Jeg har bare været på løbebåndet. Jeg har løbet en time, lyder det fra den 35-årige falstring.

Imponerende. Ganske enkelt. Og en smule tankevekkende. Kan man virkelig være i så god form, at selv en times løb ikke giver bare det mindste spor af forhøjet puls et minuts tid efter, at man er hoppet af båndet?

Men ok. Her er et menneske med et usædvanligt CV i sportens Danmark. Den eneste danske bryder, der har været til OL tre gange, nemlig i 2008, 2012 og 2016. Han er den mest vindende bryder i Danmark nogensinde. Og nu har han sat sig for at indtage verdensscenen i en helt anden kampsport, nemlig i MMA - Mixed Martial Arts - hvor to kæmpere bliver lukket ind i et bur - og så er alle kneb ellers tilladte.

MMA-sporten er stor i USA. For eksempel har tv-stationen ENPS lavet en 5-årig aftale med verdens stærkeste MMA-liga, UFC, til over 5 milliarder kroner. Mark O. Madsen er optaget i netop UFC, der har omkring 500 kæmpere. Første kamp i det regi er den 7. marts i Las Vegas.

Genkendelighed

Mark O. Madsen startede som bryder, da han var 6 år gammel. Som talent i ungdomsårene og som seniorbryder har hemmeligheden bag succesen været hans eget fokus på rutiner, vaner og genkendelighed som grundelementer i dagligdagen. En slags fast liturgi, der skaber rammerne for at kunne levere indholdet.

Så skal man gøre, som man plejer? Ja, for hulen. I hvert fald, hvis man spørger Mark O. Madsen.

- I min verden skal der være så få ting som muligt, der skaber forstyrrelser i min hverdag. Jeg skal have styr på rutiner, og jeg skal have styr på struktur, så jeg kan fokusere på det kaos, der venter, når jeg går i buret (kamp i MMA, red.). Alle rutiner-

ne og alt det genkendelige er til for, at jeg skal have frihed til at agere i et usikkert miljø, som det er at stå i buret, fortæller Mark O. Madsen.

Umiddelbart før en kamp skærper Mark O. Madsen endda rutinerne og kravet til en i forvejen fast rytme i dagligdagen.

- To døgn før kamp skemalægger jeg alt ned i 10-minutters-intervaller. Jeg har klokkeslæt på, hvornår præcis jeg skal varme op, hvornår jeg skal have bundet mine hænder ind osv., fortæller han.

Og med det afsæt inviterer Stiftsbladet Mark O. Madsen ind i den aktuelle debat i folkekirken om fornyelse vs. tradition.

Mark O. Madsen kan sagtens sætte sig ind i tankegangen hos den del af folkekirken, der argumenterer for, at gudstjenester skal være båret af et fast mønster, rutiner og genkendelighed.

- Jeg hælder klart til dem, der taler for det genkendelige, siger han og smiler.

Han erkender, at kirken ikke er et sted, han kommer hver søndag. Alligevel betyder kirken noget for ham. Det er vigtigt, at den er der, og han kommer altid i kirke juleaften.

Kirken

-Der noget ryggrad i folkekirken, som jeg godt kan lide. Jeg er gammel garder. Folkekirken er ligesom kongehuset en del af den danske ånd. Et fast holdepunkt og noget man kan regne med.

Når du kommer i kirken juleaften, kan du så godt lide, at du kan mærke, at der sker nye ting i kirken – eller foretrækker du, at gudstjenesten forløber, som den altid har gjort?

Svaret kommer hurtigt og med en let rysten på hovedet.

- Jeg kan godt lide, at gudstjenesten minder om det, vi altid har gjort.

Kirke er noget jeg forbinder med traditioner. Hvis vi skal lave om på kirken, skal vi så også til at lave om på julen. Det går jo ikke.

FAKTABOKS

Om Mark Overgaard Madsen

35 år gammel.

Bor i et parcelhus i Nykøbing Falster ud til Guldborgsund.

Gift med Maria, som er gymnasielærer. Sammen er de forældre til Magnus og Sofia på 9 og 5 år.

Ældste bror i en søskendeflok på fem.

Har vundet 5 VM-medaljer og én OL-sølvmedalje i 2016.

TROR DU PÅ GUD?

Under interviewet med Stiftsbladet fik Mark O. Madsen et spørgsmål, der overraskede ham.

Mark O. Madsen er måske Danmarks stærkeste kampsportsatlet. Hans fokus er på alt det, han selv skal gøre for at optimere kroppen. En dagligdag med vægte, løbebånd og pulsmålere. Som han selv slår fast: - Sport er ikke bare sport. Det er en livsstil. En måde at være til på. Alt handler om træning, kost, søvn og familien. I en så skemalagt tilværelse er det nærliggende at tænke den tanke, om der - så at sige - er plads til "hjælp udefra".

Tror du på Gud?

Mark O. Madsen kigger væk i nogle sekunder. Går helt i stå og puster ud et par gange. Et øjeblik får jeg tanken, om det måske er det tætteste, jeg nogensinde kommer på et knockout af Danmarks stærkeste mand.

Så kigger han op.

- Det er sgu et godt spørgsmål. Jeg får lyst til at spørge, hvad Gud i så fald er... Jeg tror på mange af de historier, som Bibelen fortæller. Mange gode selvhjælpsbøger synes jeg tit kan minde om Bibelen. Eller Bibelen på nye flasker.

Men tror du på en guddommelig eksistens?

Igen tænkepause.

- Det tror jeg sgu nok på. Men i forlængelse af, at vi langt henad vejen selv er ansvarlige for vores liv. Jeg tror på, at vi kan præge det, som universet byder os. Selv dér, hvor vi kommer ud i noget slemt, der har vi faktisk et valg, der handler om vores tankesæt. Er det, som universet byder os, en straf eller en gave?

- Her ser jeg, at folk kan have svært ved bare at tale om fiasko eller ikke at lykkes. Men vi kan jo vælge at se nederlag og fiasko som noget, der kan være med til at udvikle os, fortæller han og kommer med et tydeligt eksempel fra sit eget liv i MMA-sporten.

- Jeg går op i buret mand mod mand. I virkeligheden er der jo så 50% risiko for fiasko. Alene den tanke er jo noget, der forskrækker mange. Derfor er det fuldstændig afgørende i det liv, jeg har levet som bryder og MMA-kæmper, at jeg har været i stand til at se, at fiasko kan bruges til noget godt i livet. For ligegyldigt hvem vi er, så ramler det hele på et tidspunkt. Også i MMA. På et tidspunkt vil jeg møde fiasko eller modgang. En skade kan sætte mig ud af spillet, eller jeg kan tabe en kamp. Det skal jeg også kunne bruge positivt.

Hvordan hænger det sammen med din tro på en guddommelig eksistens?

- Jeg tror på, at det du sender ud, det kommer tilbage. Vores adfærd betyder noget. Behandler vi hinanden godt? Kan vi glæde os på andres vegne? For eksempel historien om "den fortabte søn". Evner storebroderen at glæde sig over, at lillebroderen er kommet tilbage?

- Den adfærd, vi har lige her i dag, betyder måske ikke så meget. Men akkumuleret henover tid, betyder det rigtig meget. Det samme som med træning, faktisk. Det, jeg træner i dag, betyder ikke det store. Men akkumuleret henover tid betyder 20 min. på løbebåndet et par gange om ugen rigtig meget.

- Giver du noget til din omverden, så kan det godt være, at du får noget igen. Det kan også være, at du ikke gør. Men det er i hvert fald sikkert, at hvis du ikke giver noget til omverdenen, så får du ingenting igen.

- Derfor siger jeg altid GIV, GIV, GIV.

Gudstjenesten som **eksistentiel** vitaminpille ...

Haslev kirke har gennem 11 år arbejdet med gudstjenesten, herunder gudstjenestegrupper medvirken og mindre lokale justeringer i liturgien. Erfaringerne fra dette arbejde ville man gerne arbejde videre med, synliggøre og dele. I 2018 var der stemning for at tage fat i en større proces, bl.a. med inspiration fra andre liturgiske frisojne, og hermed er Haslev i dag stiftets første liturgiske frisojn.

Tekst: Niels Jørgen Hansen, menighedsrådsmedlem, Haslev sogn

Fotos: Bente Lundgaard Frederiksen

Det er sagt om god kunst, at det er som en eksistentiel vitaminpille. Det samme kan siges om gudstjenesten – den skal være en eksistentiel vitaminpille, hvor vi i koncentreret form får vitaminer til den kommende uge.

Ved **Haslev kirke** er der en lang tradition for at arbejde med gudstjenestens form og indhold og en lige så lang tradition for at inddrage menigheden i såvel dette arbejde som afviklingen af søndagens gudstjeneste. Gudstjenesten er menighedens! Liturgi skal være i bevægelse. Ikke som følge af et bevidstløst krav om forandring, men af nødvendighed for at give mening for det moderne menneske.

Gennem en årrække har vi i Haslev haft gudstjenestegrupper, som mødes med præsten en time tirsdag eftermiddag forud for søndagens gudstjeneste og her gennemgår søndagens tekster og kommer med input til temaer og salmevalg. Gruppen fordeler en række praktiske opgaver imellem sig fx uddeling af salmebøger, læsning af ind- og udgangsbøn, tekstlæsning, hjælp ved altergang, opvask efter altergang mv.

I sensommeren 2018 ansøgte menighedsrådet om og blev godkendt som liturgisk frisogn. Dette betyder, at Haslev kirke i en årrække frem har biskoppens accept til at eksperimentere med gudstjenestens liturgi, løbende afprøve ændringer og arbejde med form og fornyelse.

Til dette grundarbejde nedsatte menighedsrådet et udvalg bestående af kirkens musikere og præster, to menighedsrådsmedlemmer, to fra gudstjenestegrupperne og to såkaldt almindelige kirkegængere.

Som en del af arbejdet med gudstjenestens form og fornyelse har gudstjenesteudvalget til opgave løbende at inddrage menigheden i pro-

Gudstjenesten er menighedens! Liturgi skal være i bevægelse. Ikke som følge af et bevidstløst krav om forandring, men af nødvendighed for at give mening for det moderne menneske.

cessen ved månedligt at afholde gudstjenestesamtaler i forlængelse af søndagens gudstjeneste. Faste spørgsmål her er bl.a.:

- Hvad er en god gudstjeneste, og hvad medvirkede i dag til den gode oplevelse?
- Hvad lagde du særligt mærke til ved gudstjenesten i dag?

Ofte har vi erfaret, at der skal større ændringer til, for at kirkegængerne opdager forandringerne.

Arbejde med gudstjenestefornyelse kræver nænsomhed og respekt og godt samarbejde på alle niveauer. Vi vil forandre for at bevare, så traditionen ikke bare bliver indholdsløs eftersnak, men meningsfyldt form og indhold for vor tids kirkegængere. Der skal være et ønske fra alle – ansatte og menighed – om at fastholde den gode samtale om form og fornyelse. Selv småændringer i den vante gudstjeneste trækker hurtigt uenigheder frem. Ikke alle nye tiltag og projekter viser sig at være slidstærke og gangbare, men ud af afprøvede kasserede tiltag kommer ofte meningsgivende nytænkning.

Principielt kan alt omkring gudstjenester og kirkelige handlinger indtages i udvalgets samtaler, men alle ved også, at ting tager tid, og gudstjenestearbejde er en langstrakt proces fra emner tages op i gruppen, enighed om nye tiltag opnås, nye tiltag afprøves og finder et leje, til forsøget efter nogle måneders praksis kan drøftes ved gudstjenestesamtaler og måske igen tilrettes. Og i den forbindelse er det vigtigt at understrege, at præsten i sidste ende er ansvarlig for gudstjenesten og dens afvikling.

Temaer og samtaler, som for mig har været vigtige i tiden som liturgisk frisogn i Haslev:

Gæstfrihed – at opleve sig som mødt og set. Herunder gudstjenester med dåb

For mig er det vigtigt, at alle der kommer i kirken til gudstjenester og kirkelige handlinger, føler sig velkomne. En mangfoldig folkekirke, hvor alle – også deltagere, som ikke nødvendigvis tilhører den kirkevante menighed – oplever sig som mødt og set.

Det er vigtigt, at menighedsinddragelse også gælder fx dåbsgæster. I Haslev kirke bliver dåbsbarnet ført ind til gudstjenesten af lysbærende børn, der er deltagere i gudstjenesten eller dåbsgæster. Ved velkomsten til gudstjenesten bydes dåbsbarnet med familie og venner særligt velkommen. Selve dåbshandlingen indleder præsten med en dåbstale ofte relateret til gudstjenestens tema. Familien har typisk valgt en af salmerne omkring dåben. Efter dåbshandlingen vælger en af præsterne at tage barnet i favn og henvende sig til menigheden med ordene: ”Se menighed, her et jeres nye medlem.” Faddertiltalen har et personligt præg.

I gudstjenesteudvalget har vi drøftet muligheden af ændrede ordvalg i dåbsritualet blandt andet med det sigte at gøre ritualen mere åbent for

forskellige tolkninger af dåbens betydning. Hvornår er man et Guds barn? Og er det muligt at inddrage dåbsfamilie og -gæster endnu mere i gudstjenesten fx med tekstlæsning eller en særlig bøn for det døbtte barn? Denne drøftelse fortsætter.

Det vigtigste er, at familier, der kommer til dåben, føler sig modtaget, set og rummet, og at dåben ikke bare bliver en pause, hvor menigheden går på standby, mens præsten rutinemæssigt klarer det fornødne.

Hvordan kommer vi bedst i gang med gudstjenesten

I gudstjenestegruppen har vi ad flere omgange drøftet opstarten på gudstjenesten. Skal præsten byde velkommen, og skal velkomsten slå temaet for gudstjenesten an? Skal indgangsbønnen være enslydende fra søndag til søndag eller være med til at understrege gudstjenestens tema? Kan indgangsbønnen undlades helt? Er indgangskollekten vigtig? Vil nådeshilsenen kunne bruges i stedet for den vante: "Herren være med jer" som fast indledning til søndagens gudstjeneste som fx ved bisættelser?

Som liturgisk frisogn er det fantastisk at kunne prøve noget af i nogle måneder, evaluere og tilrette. Lige nu er formen den, at præsten efter præludiet begynder med nådeshilsenen: "Nåde være med jer og fred fra Gud, vor Far og Herren, Jesus Kristus!" Derefter bydes velkommen, dagens særpræg introduceres og evt. dåbsgæster bydes velkommen. Herefter indgangsbøn, hvor en enkelt sætning er tilpasset denne gudstjeneste, mens resten er genkendeligt søndag efter søndag. Når vi indtil videre har ønsket at bevare indgangsbøn og udgangsbøn, skyldes det bl.a., at det er vigtigt for os at kunne inddrage flere fra menigheden i gudstjenesten. Det er en god opgave for gudstjenestegruppen.

Overgangen fra velkomst til ind-

gangsbøn mangler en fast form. Skal præsten sige noget eller blot vende sig om og knæle? Det finder sin form!

Salmer og musik i gudstjenesten

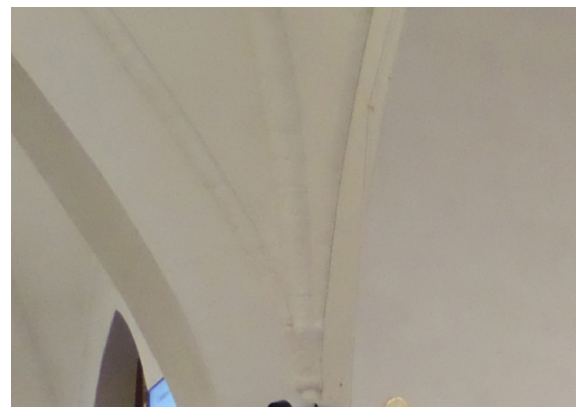
Efter min opfattelse er sang og musik en vigtig del af gudstjenesten. Der er mange ord i en luthersk gudstjeneste og ofte manglende tid til refleksion. Salmerne er menighedens mulighed for at komme til orde, og salmer med nutidspræg og -ordvalg er afgørende for koblingen mellem gudstjeneste og hverdagsliv.

I Haslev kirke har vi en god balance mellem nye og gamle salmer. Der er tradition for en stærk menigheds-sang. I gruppen har vi drøftet muligheden for indøvning af nye salmer – enten som indledning til gudstjenesten, eller når salmer kommer i løbet af gudstjenesten. Indtil videre indøves ukendte salmer i løbet af gudstjenesten fx ved at nynne eller synge første vers et par gange. Nye salmer er ofte med klaver.

Haslev kirke har et fint ungdoms-

kor, som medvirker ved mange gudstjenester og gør det nemt at indøve nye melodier – og ofte har nye tiltag et internationalt præg. Vi har også drøftet, om vi skal have en månedens salme. Dette er indtil videre blevet ved tanken!

En af mine helt egne tanker er, at en spændende fornyelse kunne være et kirkeband, hvor andre instrumenter end orgel og klaver giver plads til flere aldersgruppers musiksmag og giver flere muligheder for ungdomskoret.

FAKTABOKS

Mange andre temaer og emner drøftes løbende i gudstjenestegruppen – fx:

Hvordan oplever nye kirkegængere **fællesskabet** i kirken og efterfølgende ved den faste kirkekaffe? Skal nogle have en særlig opgave i at henvende sig til nye?

Hvor mange **bønner** skal der være i en søndagsgudstjeneste – er syv bedre end fem eller tre? For tiden samles kirkebøn og nadverbøn som en bøn efter altergang. Skal præst eller lægfolk bede denne bøn?

Antallet af **regibemærkninger** – hvor meget skal og må der guides i gudstjenesten uden flowet forsvinder?

Vigtigt med plads til **det sanselige** i gudstjenesten fx rigtigt brød med smag til altergang. Skal der være druesaft eller vin til altergangen – eller begge dele?

Brug af **skærme** i gudstjenesten – hvordan kan det visuelle understøtte en god gudstjeneste?

Salmen: **"O du Guds lam"** har ofte været drøftet. Er den vigtig for nadveren, og hvilket kristendomssyn er salmen udtryk for? Kan den udelades eller erstattes af en anden?

Forandringer og drøftelser giver et nyt syn

En præsts oplevelse af arbejdet med gudstjenesten

Tekst: Ole Bjerglund Thomsen, sognepræst, Haslev-Freerslev pastorat

Fotos: Bente Lundgaard Frederiksen

Hvis man ikke ønsker at ændre syn på noget, skal man ikke begive sig ind i samtale om det, og man skal heller ikke prøve noget nyt. Det gælder generelt, og det gælder for gudstjeneste og liturgi.

Haslev kirke har gennem længere tid haft grupper, der deltager i forberedelse og afvikling af gudstjenesterne (se forrige artikel), og på det seneste har sognet fået månedlige gudstjenestesamtaler, menighedsrådet har drøfter gudstjenesteoplevelser, og der er nedsat et udvalg, der lægger skinnerne ud for arbejdet med gudstjenesten. Som præst oplever jeg det som en relevant og livgivende indsprøjtning til menighedsliv, til menighedsrådets involvering i kirkens kerneydelse og til mit eget arbejde.

Gudstjenestegrupper - ikke som binding men til inspiration

For præsten er det inspirerende at planlægge gudstjeneste i fællesskab med interesserede mennesker, der giver deres mening til kende om søndagens tekster, fx om Guds barskhed i læsningen fra Det Gamle Testamente, om uforståeligheden i brevet fra Paulus og om deres personlige hverdagstolkning af dagens evangelietekst. Det er et godt udgangspunkt for salmevalget at have fået forskellige forslag, og gruppens forslag kan være tankevækkende, både i opfindsomhed, i forskellighed og gentagelser.

Men er præsten så bundet af gudstjenestegruppens tanker og forslag? Nej. Præsten må blandt de mange forskellige af andres og egne ideer udvælge sig dem, der meningsfuldt

kan rummes inden for samme gudstjeneste. Præsten har det endelige ansvar for gudstjenesten og dermed også for dens sammenhæng og teologiske linje. Det ansvar bærer præster heldigvis ikke alene, men i fællesskab med de andre aktører omkring gudstjenesten. Derfor drøftes salmevalg og musik i den videre proces med organisten og evt. også andre musikere.

Deltagerne har altid relevante observationer at dele, og de er glade for at komme til orde og høre hinandens synspunkter. Som præst får man med garanti noget med hjem.

Gudstjenestesamtaler kaster lys ind i blinde vinkler

Da menighedsrådet ved Haslev kirke indgav ønske om at arbejde som liturgisk friso, gjorde man det med den forudsætning, at man ville holde gudstjenestesamtaler, hvor menigheden kunne komme til orde omkring dens oplevelse af gudstjenesten. En søndag om måneden rykker kirkemusikere, præst og de interesserede kirkegængere sig derfor væk fra den øvrige flok omkring kirkekaffen og bruger en halv time (!) på at drøfte gudstjenesten ud fra givne spørgsmål.

Som præst er det øjenåbnende at høre, hvordan deltagerne har oplevet gudstjenesten. Fx ytringer som: "Bønnen (kollekt) var virkelig relevant og nærværende i dag", "Kirkebønnen får mig mere med, når præsten beder den ind mod alteret frem for at gøre det fra prædikestolen, hvor den let bliver en fortsættelse af prædikens talestrøm". "Prædiken var god, men havde mange temaer". "Der var for mange ukendte salmelodier", "Nadveren stod stærkere med nye bortsendelsesord", "Der var for mange bønner i gudstjenesten" eller "Indgangsbønnen bør afskaffes, der er bønner nok". Iagttagelserne bliver et spejl, man får holdt op, som tvinger til refleksion over sognets gudstjeneste og præstens egen praksis: Har vi den rigtige gudstjeneste her på vores sted?

Hvis man afprøver forandringer i gudstjenesten, kan samtalerne have særligt fokus på disse punkter, men også selvom man følger den samme liturgi, er samtalen værdifuld. Deltagerne har altid relevante observationer at dele, og de er glade for at komme til orde og høre hinandens synspunkter. Som præst får man med garanti noget med hjem: "Burde jeg have stilhed under kirkebønnen?". "Var det bedre, om jeg hver gang sagde tydeligt til menigheden, hvornår man skulle rejse sig og sætte sig?". Og "Var der mon alligevel noget af salmevalget, der stak helt af?".

Præster er som alle andre mennesker, der ind i mellem reagerer med modstand mod kritik eller ændringsforslag – men oftest indser vi jo, at hvis et antal mennesker har den samme oplevelse, så er der nok noget om snakken. Eller også er der ikke. Men man skylder det en tanke.

Den netop indledte debatproces omkring gudstjeneste og liturgi, som er skudt i gang med rapporterne fra biskoppernes udvalg, er en god anledning til lokalt at tage fat på drøftelser. Drøftelser, vi ikke ved,

hvor vil ende, men som med garanti vil kaste interessante perspektiver og fornyet engagement af sig, for både præst, den lokale menighed og for folkekirken generelt.

FAKTABOKS

Hvad liturgidrøftelser (i forudgående gudstjenestegrupper eller efterfølgende gudstjenestesamtaler) kan betyde for præstens arbejde med gudstjenesten:

Ideer til prædikentemaer, bønstemaer og salmevalg.

- Tilbage meldinger på afholdte gudstjenester – og dermed interessante perspektiver på, hvordan gudstjenesten opleves af menigheden (oplevelsen er ikke altid sammenfaldende med hensigten!).
- Sund udfordring af gudstjenestesyn og -vaner, noder og unoder.
- Skærpe af bevidsthed omkring gudstjenestens historiske rødder, men også omkring dens løbende forandring gennem historien: Vi har en tradition at holde fast i, men vi er heller ikke de første, der har justeret traditionen.
- Ideer og inspiration til forandring og fastholdelse.
- Påmindelse om, at gudstjenesten er menighedens og ikke de ansattes.
- God anledning til, at kirkemusikere og præster drøfter gudstjeneste med hinanden.

- Og endelig skal det ikke være nogen hemmelighed, at diverse grupper, samtaler og processer beslaglægger noget af præstens og andres tid. Men tiden er godt givet ud!

Hele Danmark får en ny bibel

I folkekirkens arbejde med liturgi handler det ikke alene om genkendelighed, men også forståelse. Bibelen indeholder mange ord, der er lette at misforstå; men vil det fremme forståelsen, når Gud taler moderne dansk?

Den 20. marts udkommer den nyoversatte "Bibelen 2020" – som her præsenteres for læserne i en artikel af Bibelselskabets generalsekretær.

Tekst: Birgitte Stoklund Larsen, generalsekretær i Bibelselskabet

Foto: Otto Lundgaard

"Må Gud velsigne dig – på den nye måde" Det var titlen på foredraget ved Roskilde konvents nytårskur, hvor Birgitte Stoklund Larsen indbød stiftets præster til at være med til at overveje, om Bibelen 2020 egner sig til gudstjenesten.

"Vi advarer mod stærke billeder".

Sådan lyder det i TV-Avisen, når der skal vises billeder fra krigszoner eller dyremishandlinger. Jeg plejer at bruge samme advarsel, når jeg holder foredrag om bibeloversættelse. Det lyder ellers ret fredeligt, men det er et emne, der kan bringe sindene i kog. Hvorfor? Fordi det handler om det danske sprog, som optager folk. Og fordi det handler om den bibel, som mange mennesker heldigvis opfatter som "deres". Noas ark har altid heddet Noas ark, så hvorfor skal det nu pludselig hedde skib? Bibelen er, som den er, den skal der ikke laves om på. Det er lidt som med julen.

Bibelen 2020 er en ny oversættelse af hele Bibelen. Det er en oversættelse, hvor der er tænkt meget på læserne. Hvad er det, der er særligt svært at forstå, hvis man ikke kender meget til kristendom eller bibelsprog? Og hvad ville det hedde på helt almindeligt, godt dansk? Hvordan kan man oversætte, så Patrick på 16 år og hans mor, syge-

FAKTABOKS

Bibelen 2020

Bibelen 2020 er hele Danmarks nye bibel, den udkommer den 20. marts 2020. Det er en moderne folkebibel, hvor der er lagt vægt på flow og forståelighed. Bibelen 2020 består af en revideret udgave af Den Nye Aftale og en helt ny oversættelse af Den Gamle Aftale (Det Gamle Testamente). Bibelen 2020 er oversat af mere end 20 oversættere for Bibelselskabet, som også udgiver bogen. Bibelen 2020 udkommer også som lydbog, og de enkelte skrifter kan købes eller streames.

Læs mere her: www.bibelselskabet.dk/bibelen2020

plejersken på 48 år, forstår det? Og hvad med hans storesøster Elisa, som læser samfundsfag på universitetet?

Der er nogle ord, som betyder én ting i Bibelen, men har en anden betydning i almindelig, daglig tale. Når man i Det Gamle Testamente fx taler om "en retfærdig mand", så handler det ikke om en mand, der er fair, men om en mand, der gør det, Gud vil. Og når man hører om "en hellig mand", har man ikke at gøre med en hyklerisk eller skinhellig person, men med et menneske udvalgt af Gud. "At frygte Gud" betyder ikke at være bange for Gud, "forlade" betyder ikke at gå væk. Og så videre og så videre. Der er mange ord, som er lette at misforstå.

Der kan også være ord, der har fået en anden betydning, siden den autoriserede oversættelse af Bibelen udkom i 1992. Når det i Markusevangeliet fortælles, at folk gik forbi de tre kors og "spottede Jesus", så ved en erfaren bibellæser, at de håned ham, men Patrick på 16 ville nok mene, at de fik øje på ham. Moderne mennesker har heller ikke samme viden om landbrug og natur, som tidligere generationer af danskere har haft. Hvad er fx avner? Og hvad er aks? I Bibelen 2020 bliver det til "kornets skaller" og "kornaks".

Læserne har været med

Bibelen er ikke skrevet på dansk, men på hebraisk og græsk. Hvis man skal oversætte de bibelske tekster, skal man naturligvis have dyb indsigt i de bibelske sprog. Omvendt kan man ikke klare sig med det alene, hvis det skal være godt dansk. Derfor har der også været journalister, forfattere og retorikere involveret i oversættelsen sammen med de hebraisk- og græskkyndige.

Og så har læserne været med! Da en stor del af Det Gamle Testamente var oversat, inviterede Bibelselskabet læsegrupper til at læse med

på teksterne: Hvad fungerede godt? Hvad var mindre godt? Mere end 500 mennesker læste med her og kom med mange vigtige tilbagemeldinger til oversætterne. Der blev stillet gode spørgsmål, som også fik oversætterne i tænkeboks igen: Når folk kom på den tanke, at Gud var begyndt at sms'e, så kunne det være en god idé at finde andre ord, end at "Gud gav besked". Flere var kede af, at engle var blevet til "udsendinge". Det betød, at englenerne kom ind igen – med en præcisering af deres opgave, nemlig at være Guds sendebud. Nogle gymnasieelever syntes, at "livsstyrke" var et lukket kirkeord, selvom det var tænkt som en sproglig nyskabelse til erstatning af "velsignelse", som på moderne dansk ofte bruges synonymt med tilladelse. Det betød, at velsignelse fik en renæssance.

Læserne gav mange og meget brugbare tilbagemeldinger om de nyoversatte tekster fra Det Gamle Testamente. Læserne var også med til at skærpe opmærksomheden for, hvor meget Bibelen er en fælles bog. Det er en bog, der ofte læses i fællesskab – og ofte læses højt. Derfor er der også i Bibelen 2020 arbejdet meget med, at teksterne skal være gode at læse højt. Indviklede sætningskonstruktioner med mange indskud egner sig fx rigtig dårligt til højtlesning – og får i øvrigt mange læsere til at falde fra. Hvis Patrick og Elisa skal give den nye bibel en chance, så er det vigtigt med et godt flow i teksten.

Godt, moderne bibelsprog

Bibelen 2020 er en oversættelse af Bibelen til moderne dansk, men det er vigtigt at understrege, at det ikke er slang. Der er elskede ord og vendinger, der er gledet ud. Særligt de meget kendte steder vil naturligvis blive gransket ekstra nøje: Hvordan lyder juleevangeliet og den aronitiske velsignelse? Og hvad med Paulus' hyldet til kærligheden i Første Korintherbrev kapitel 13?

Det lyder ikke, som det gjorde tidligere. For nogle vil det være et tab. Ligesom det helt indlysende er et tab, at nogle tråde kappes til traditionen i fx salmebogen. Sådan er det, hver gang Bibelen nyoversættes. Et ord som miskundhed røg ud af Bibelen i 1992, men vi synger stadig "Til himlene rækker din miskundhed, Gud" fra salmebogen. Omvendt vinder man også helt indlysende en større tilgængelighed, når Bibelen oversættes med den moderne læser for øje og med veludviklet sans for nutidens sprog og kultur.

De bibelske fortællinger er grundfortællinger i vores kultur. Vi har brug for teksterne til at forstå os selv og til at kaste lys ind over vores verden. Derfor er det vigtigt, at teksterne også er tilgængelige for moderne mennesker, og at det kan opleves som vedkommende og relevant – ja, livsvigtigt – at læse om en mors sorg og en fars glæde, fordi det også er vores sorg og vores glæde, det handler om.

Nye læsere kan begynde her. Og erfarne bibellæsere kan sikkert få et nyt blik på de gammelkendte tekster, når Gud taler moderne dansk. Kan Gud det? Selvfølgelig. Gud taler det sprog, vi taler.

Og oversætterne har gjort deres bedste for, at der også er rytme og slidstyrke i Bibelen 2020.

FAKTABOKS

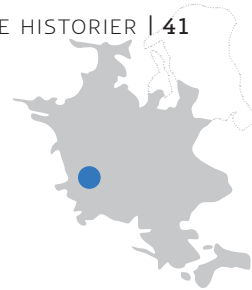
Den aronitiske velsignelse i Bibelen 2020

Må Gud velsigne dig og passe på dig.

Må Gud se dig og holde hånden under dig.

Må Gud glæde sig over dig og give dig fred.

(Fjerde Mosebog kapitel 6, vers 24-26)

Den fremmeste kalk er en lerkalk

Nørrevangskirken i Slagelse har brudt med traditionerne.

Kirken havde brug for en ny kalk til de kirkegængere, der ønsker druesaft til nadver i stedet for vin. De droppede hurtigt tanken om endnu en sølvkalk og har siden 1. december brugt en ny lerkalk.

Tekst og fotos: Rasmus Birkerød

Sognepræst Thomas Øgaard Olsson fra Nørrevangskirken har siden 1. december brugt den nye lerkalk til de altergængere, der ønsker druesaft i stedet for vin. Kalken er designet af keramiker Nelly Gaskin fra Skælskør.

Skal vi gøre, som man plejer? Ikke i Nørrevangskirken i Slagelse. For havde "Plejer" haft beslutningskraften, så havde menighedsrådet bestilt en ny sølvkalk.

Men nej. Den lokale keramiker i Skælskør, Nelly Gaskin, blev i stedet hyret ind til at lave en kalk i ler.

- Det var et ønske om at skabe den fremmeste kalk, siger sognepræst Thomas Øgaard Olsson og uddyber.

- Jeg kommer til at tænke på Markusevangeliet, kapitel 14 (se faktaboks, red.). Historien om kvinden, der hælder den kostbare nardusolie ud over Jesu hoved. Det gør hun, fordi hun ønsker at ære Jesus på fremmeste vis. Vi ærer Jesus med det fremmeste, vi kan finde. Så er spørgsmålet selvfølgelig: Hvad er det fremmeste? Vi synes, at det fineste er et stykke kunsthåndværk, som en af vores lokale, anerkendte kunstnere har skabt.

- Jeg har selv teenagebørn, og jeg kan da heller ikke lade være med at tænke på, hvad de unge synes, er det fremmeste. Det er uden tvivl bæredygtighed. Her er CO₂-aftrykket fra en lerkalk uden tvivl mindre

end fra en sølvkalk. Det harmonerer jo også ret godt med, at vi er en del af Grøn Kirke-bevægelsen.

Men er det ikke et brud med traditionerne? Kan det virkelig passe, at en kalk ikke skal være en sølvkalk?

Menighedsrådsformand Henrik Holten fremviser et billede af et maleri, der i dag hænger på kunstmuseet Pinacoteca Nazionale i den italienske by Siena. På maleriet, der er fra 1400-tallet, ser man, at kalken står fuldstændig centralt placeret.

- Kalken svarer til det billede, jeg har i mit hoved af en "kalk", og den er i øvrigt ikke af sølv, siger Henrik Holten.

Den nye blå lerkalk i Nørrevangskirken er langt billigere end en sølvkalk. Hos keramikeren Nelly Gaskin koster den ikke over 5.000 kroner, hvilket sagtens kan være en femte-

del af prisen i forhold til en sølvkalk. Men det er på ingen måde prisen, der har været afgørende for beslutningen, siger menighedsrådsformanden.

- Det her var overhovedet ikke noget økonomisk spørgsmål. Vi havde penge til at købe en sølvkalk, hvis det var det, vi ønskede, fastslår Henrik Holten, der ligesom sognepræst Thomas Øgaard Olsson er begejstret for lerkalken.

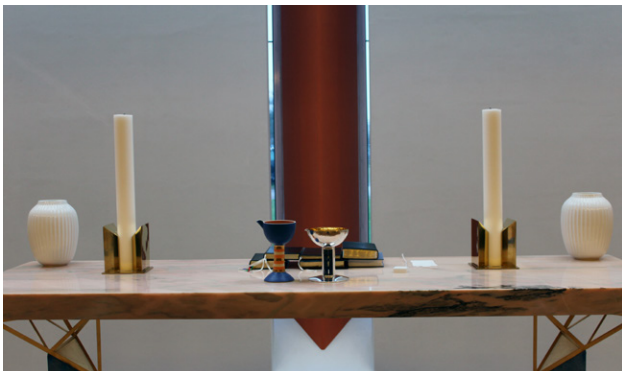
Sølvkalken med vin og lerkalken med saft er jo langt fra ens. Hvordan lever I med den disharmoni?

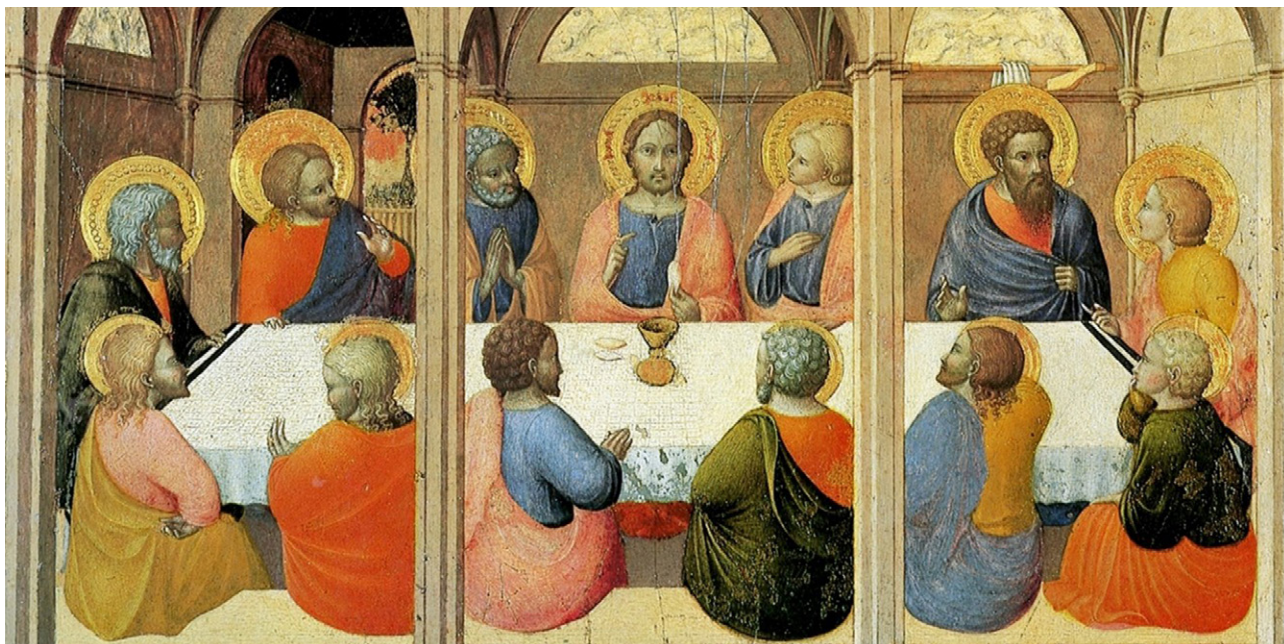
- Det, at man fletter to forskellige elementer sammen er helt i arkitekturens ånd her i kirken. Nørrevangskirken er en af de få kirker i Danmark - hvis ikke den eneste - der er bygget i postmoderne stil i 1980'erne. Her er det netop naturligt, at flere forskellige elementer spiller sammen. I den kontekst pas-

ser det faktisk glimrende med de to forskellige kalke. Samtidig bryder forskelligheden jo også med det gamle. Jeg synes egentlig, at det sender et signal om, at vi favner bredt. Jeg har det godt med det spil, de to kalke giver hinanden.

- I øvrigt så har det vist sig, at nadveren på ingen måde er endt med at minde om den betænkelige "cafe-situation", hvor kirkegængere skulle til at "bestille" fra en bestemt kalk. "Bestillingen" foregår simpelthen nonverbalt og smidigt, forsikrer, Thomas Øgaard Olsson.

- Vi var ganske vist usikre på, hvordan det vil virke, når vi kom rundt med to forskellige kalke. Men det har vist sig ikke at være noget problem overhovedet. Altergængerne kigger simpelthen bare på den kalk de ønsker skænket fra.

*Maleri fra 1400-tallet fra kunstmuseet Pinacoteca Nazionale i den italienske by Siena.
Læg mærke til kalken, der står helt centralt placeret i krydset.*

At ære Jesus på "fremmeste vis"

Da han (Jesus, red.) var i Betania i Simon den Spedalskes hus og sad til bords, kom der en kvinde med en alabastkrukke fuld af ægte, meget kostbar nardusolie.

Hun brød krukken og hældte olien ud over hans hoved.

Men nogle blev vrede og sagde til hinanden:

»Hvorfor ødsle sådan med olien? Denne olie kunne jo være solgt for over tre hundrede denarer og givet til de fattige.«

Og de overfusede hende. Men Jesus sagde:

»Lad hende være! Hvorfor gør I det svært for hende? Hun har gjort en god gerning mod mig. De fattige har I jo altid hos jer, og når I vil, kan I gøre godt mod dem; men mig har I ikke altid. Hun har gjort, hvad hun kunne. Hun har på forhånd salvet mit legeme til begravelsen. Sandelig siger jeg jer: Hvor som helst i hele verden evangeliet prædikes, skal også det, hun har gjort, fortælles til minde om hende.«

(Markusevangeliet, kapitel 14)

KONFIR- MANDERNE OG HØJMESSEN

Skal vi gøre, som vi plejer? Eller skal vi arbejde på at tilrettelægge konfirmandundervisningen på en måde, så de unge lærer større fortrolighed med højmessen? Det spørgsmål - og den udfordring - har flere præster formentlig stået over for. Men hvordan kommer man videre i arbejdet?

Tekst: Stinna Ahrenst, religionspædagogisk konsulent i Roskilde Stift, og Otto Lundgaard

Fotos: Otto Lundgaard

Uge efter uge sidder konfirmanderne på kirkebænkene til højmessen.

I langt de fleste sogne er det et krav, at konfirmanderne går i kirke i forbindelse med konfirmationsforberedelsen, gerne 5-10 gange afhængigt af stedets skik. Der sidder de så - uden at vi som kirke gør højmesse spiseligt for dem.

Til sammenligning tager vi fx godt imod dåbsforældre; under dåbssamtalen kan præsten forberede dem på søndagsgudstjenesten og give dem mulighed for at vælge salmer. Men

konfirmanderne er lidt af en overset gruppe.

På den baggrund afholdt stiftets Religionspædagogiske udvalg den 6. november et kursus for præster og sognemedhjælpere. Kurset hed "Konfirmander og højmessen", for det var, hvad det handlede om. Formålet var gennem oplæg og øvelser at sammentænke undervisning og højmesse for at hjælpe konfirmanderne (og præsten) med at bygge bro mellem de to.

For der er noget, man kan gøre.

Konfirmanderne - sognets hyppige og trofaste kirkegængere

Kursets første del blev forestået af Karen Togsverd, sognepræst i Skæring ved Aarhus. Karen har i sit masterspeciale undersøgt de unges brug af kirken - vel at mærke efter konfirmationsårene - og specialet viser, hvad kursUSDeltagerne godt vidste i forvejen: Konfirmanderne vurderer, at højmessen er kedelig, irrelevant og svær at følge med i. Og måske værst af alt: konfirmanderne oplever, at det fællesskab, vi taler om som kirke, er postuleret. For de føler sig ikke budt velkommen, når de kommer i kirken. De er

Det religionspædagogiske stiftskursus oplevede et deltagerantal, der overgik antallet af tilmeldte. Interessen var god, stemningen endnu bedre. Konfirmandundervisningen er faktisk noget, der optager præsternes arbejdsdag - og vi har meget at deles om.

ikke med i fællesskabet, og mange steder bliver der ikke gjort noget for, at de skal komme ind i fællesskabet.

Som gruppe betragtet er konfirmanderne ellers interessante. Sammenlignet med øvrige medlemmer af folkekirken er konfirmanderne hyppige kirkegængere, herunder flinke til at gå til gudstjeneste i egen kirke - modsat flertallet af danskere, der hyppigere besøger andre kirker i forbindelse med kirkelige handlinger som dåb og begravelse.

Konfirmanderne udgør altså en stor procentdel af den gudstjenestefejrende menighed; men det er sjældent dem, vi tænker først med i gudstjenestens opbygning og afvikling. Op mod 70 % af en årgang bliver konfirmeret og går regel-

//
*De føler sig ikke budt
velkommen, når de
kommer i kirken.*
//

mæssigt til gudstjeneste. Og der er ikke noget tidspunkt senere i livet, at det forholder sig sådan, som Karen Togsverd rigtigt påpeger.

Som kirke tænker vi ofte i temagudstjenester og lægfolks aktive medvirken for at få de voksne til at gå mere

i kirke, alt imens vi i konfirmanderne har en årlig, ren foræring i trofaste kirkegængere. Det er derfor vigtigt, at vi også tænker på konfirmanderne, når vi skal forberede vores højmesser, så søndag morgen også bliver et sted, der kan inkludere dem.

Indøvelse i den gudstjenestelige praksis - men ikke kun om søndagen

I den kongelige anordning, der regulerer konfirmationsforberedelsen, står der, at:

"Formålet (med konfirmationsforberedelsen, red.) er at medvirke til at gøre børnene og de unge fortrolige med den kristne tros elementære indhold og folkekirkens gudstjeneste samt lære dem, hvad det vil sige at leve i en kristen tro og som en del af det kristne fællesskab".

Højmessen er et af de steder, hvor den kristne tros elementære indhold bliver forkyndt, og hvor det viser sig, hvad det vil sige at leve i en kristen tro og som en del af det kristne fællesskab. Her bliver der forkyndt kristendom, og det enkelte menneske kan aflastes og tiltales og fornemme Guds nærvær. Det sker i høj grad ved, at man oplever sig som en del af det gudstjenestefejrende fællesskab, men føler man sig udelukket fra det, kan forkyndelsen komme til at klinge hult og få den modsatte betydning. Kirken bliver dermed et sted for de indforståede, et ekskluderende fællesskab for de udvalgte.

At opnå fortrolighed med folkekirkenes gudstjeneste er et vigtigt formål med ethvert konfirmandundervisningsforløb, fastslog Karen Togsverd, som herefter foretog et andet, meget interessant opslag i anordningen om konfirmationsforberedelse:

”Adgang til at blive konfirmeret har enhver, der er fortrolig med den kristne tros elementære indhold og folkekirkenes gudstjeneste. Konfirmationsforberedelsens mål skal nås ved at bygge bro mellem konfirmandernes livsverden og evangeliet og at indøve dem i gudstjenestelig praksis.”

Bemærkede I rækkefølgen i den sidste sætning? Karen Togsverd udlagde i forlængelse heraf, at vi som kirke bør begynde i konfirmandernes egen verden og *derfra* bygge bro over til evangeliet og deres deltagelse i gudstjenesten. Men er det noget, præsterne husker i undervisningen?

Desuden står der intet som helst i anordningen om, at konfirmanderne *skal* gå i kirke et vist antal gange. Fortrolighed med gudstjenesten kommer ikke af kvantitet.

Derfor blev det på kurset anbefalet at bruge konfirmandundervisningen i ugens løb til at indøve de unge i gudstjenestelig praksis. En

måde at gøre det på fremgår af eksemplet på de næste sider.

Det er nødvendigt, at det fællesskab, der eksisterer i konfirmandstuen, bliver afspejlet i højmessen. I konfirmandstuen tager vi imod alle unge, der gerne vil gå til præst, og det fællesskab står som et af de stærkeste billeder på, hvad kirken er og kan. Det bliver et af de bille-

der, konfirmanderne tager med sig hjem som billede på kirke.

Langt de fleste steder afslutter konfirmander og familier konfirmationsforløbet med et positivt billede af præst, kirke og fællesskab, men det er ikke endnu lykkedes os at vende billedet mht. højmessen. Den er stadig henvendt til et indforstået fællesskab.

FAKTABOKS

Karen Togsverds undersøgelse blandt konfirmander i Viborg Stift afslørede bl.a. følgende lavpunkter og højdepunkter i de unges oplevelse af gudstjenesten:

Prædikenen forekommer ofte irrelevant - noget, konfirmanderne for øvrigt ikke er ene om at mene.

Salmerne opleves som lange og med uforståelige ord og melodier. Er man faldet ud af en salme, er det faktisk svært at falde ind igen.

Gudstjenestens kommunikation opleves som lukket med underlige fagter og ritualer, sprog og tale. Salmenummertavlen er ikke let at finde rundt på, og liturgiarket, der bruges i mange kirker, er heller ikke meget bevendt; man farer hurtigt vild i det.

Derimod er sakramenterne populære. Det giver bevægelse, noget at spise, noget at samles om. **Nadver og dåb** værdsættes som aktivitet i en gudstjeneste med kedelig tale og sang. Konfirmanderne vil for øvrigt gerne inviteres med til dåbsgudstjenesterne, hvor forkyndelse er i øjenhøjde med dåbsfamilierne, samlet omkring døbefonten.

...DE... ...TRE... ...BROER...

Vejledning i [konfirmandundervisning](#) med
udgangspunkt i søndagens evangelietekst

Tekst: Stinna Ahrenst, religionspædagogisk konsulent i Roskilde stift

Konfirmanderne udgør en stor procentdel af den
gudstjenestefejrende menighed; men det er sjældent
dem, vi tænker først med i gudstjenestens
opbygning og afvikling.

Der er flere steder, man kan sætte ind: I prædiken, i andagt og i undervisning. Hvis man har blik for konfirmanderne, når man i ugens løb forbereder søndagsgudstjenesten, kan man inddrage dem i alle tre dele, og jeg vil nu beskrive, hvordan øvelsen fandt sted.

Deltagerne blev delt ind i grupper, som havde én søndag hver fra kirkeåret at fokusere på. Deltagerne kunne vælge sig ind på den søndag, de skulle prædike til, så gruppearbejdet blev forberedelse til den prædiken, de alligevel skulle hjem at skrive.

PRÆDIKEN

I grupperne skulle deltagerne først læse søndagens evangelietekst højt. Derefter skulle de individuelt læse teksten grundigt igennem og sætte streger under alle udsagnsord for at blive opmærksom på handlingerne i teksten. Deltagerne skulle herpå finde et tema i teksten, som de mente, at konfirmanderne ville kunne genkende fra deres hverdag, og som kunne danne grundlag for andagten, der næsten alle steder er en del af hver lektion i konfirmandundervisningen. Og ydermere skulle temaet også danne grundlag for en del af eller hele undervisningsmodulet i konfirmandstuen.

ANDAGT

Så gik vi videre til næste arbejdsområde, andagten. Grupperne skulle lave en andagt til den ugentlige undervisning med konfirmanderne ud fra prædikentemaet og stadig med et konfirmandnært sigte, der på en eller anden måde inddrog konfirmandernes hverdagserfaringer. Deltagerne blev særligt bedt om at tænke over, om man i andagten kunne lægge en øvelse eller en aktivitet ind, der kropsliggjorde temaet for konfirmanderne. Det kan man naturligvis ikke gentage i prædiken under højmassen, men man kan sagtens referere til det og dermed inddrage konfirmanderne og herigennem fastholde deres opmærksomhed.

LEKTION

Sidste modul i kursusdagen bestod i at lade den ugentlige undervisningslektion blive inspireret af både temaet fra andagten og temaet fra prædikenskrivningen. Dele af eller hele lektionen skulle tage udgangspunkt i prædikentemaet og andagten og gøre temaet så klart for konfirmanderne, at de kunne genkende det i søndagens prædiken.

De tre broer mellem konfirmanderne og højmassen - prædiken, andagt med salmer og undervisningen - hjælper konfirmanderne til at kunne være bedre med i højmassen og til at kunne forstå, hvad der bliver sagt. Det skylder vi dem at arbejde med, når de nu så trofast igennem otte måneder fylder godt op på vores kirkebænke, og når vi også gerne vil se dem igen i fremtiden.

GUDSTJENESTEN ER HJERTET

- En gudstjeneste er den bedste teaterforestilling, man kan forestille sig.

Denne beskrivelse, udtalt af en af sognepræsterne i **Sorgenfri kirke**, gjorde os på Stiftsbladets redaktion så tilpas nysgerrige, at vi tog til gudstjeneste i sognet. Oplevelser som dem kan nok ikke beskrives, men vi gør et forsøg.

Tekst og fotos: Otto Lundgaard

Gudstjenesterne i Sorgenfri kirke er bl.a. karakteriseret ved lægfolkets aktive deltagelse. Kirkekormedlemmerne er alle frivillige, konfirmanderne giver en hånd med til at sætte salmebøgerne på plads, og som her: læsningerne i formessen forstås også af medlemmer fra menigheden.

Oppe fra orgelet intoneres en salme, der samtidig agerer dæmpet baggrundsmusik for kirkegængernes hyggesnak – som der for øvrigt skal noget til at overdøve, hvis læserne tillader det udtryk. Klokken er lidt i 10, og Sorgenfri kirke er ved at blive fyldt på denne 3. søndag efter helligtrekonger. Havde der været dåb, havde der været trængsel, som kirketjeneren betror os.

Frivilligkoret, som denne søndag er repræsenteret med et dusin medlemmer, har taget opstilling til venstre for alteret, alt imens det samme antal konfirmander har sat sig på de forreste stole ved prædikestolen til højre for alteret. Tankevækkende at de sidder så langt fremme, når man tager i betragtning, hvor i kirkerummet denne gruppe kirkegængere foretrækker at sidde, hvis de selv kunne vælge.

Men også det har sin forklaring. Der er i det hele taget ikke meget, der er overladt til tilfældighederne ved gudstjenesterne i den gule murstenskirke nord for København. Det virker, som om gudstjenesten er iscesat med sikker hånd.

- Jeg mener, at ligesom teatrets grundtanke er, at dramaet fremkalder nogle følelser og nogle – skal vi sige: overbygninger på menneskelivet, for ellers var der ikke grund til at gå i teatret, så er det på samme måde med et kirkeligt skuespil. Altså, jeg er jo klædt ud, forklarer sognepresten Søren Hermansen, mens kordegnen må strække armene noget for at iføre ham messehagel i glade, grønne farver.

Jeg kommenterer, at han vel ikke er fremme og bukke efter gudstjenesten?

- Nej, det er jeg ikke, bekræfter Søren med en glad latter og flytter i samme moment fokus ud i kirkerummet:

- Menigheden er jo med som medspillere. For hvis ikke de er med, så spiller det ikke sammen. Derfor skal vi oppe os, alle sammen, hver eneste gang. Så gudstjenesten har en liturgi, der også er et samspil. Det er jo et totalteater – ikke Det kongelige Teater, men totalteater, hvor alle er meget mere med. Derfor er det også vigtigt, at det frivillige kor også ved, hvilken rolle de har i gudstjenesten.

Brug for nogen til at lede og inspirere

Koret er en times tid før gudstjeneste mødt til opvarmning og fællessang. At medlemmerne ikke er ikklædt kordragter forstærker kun billedet af, at de repræsenterer menigheden; de forhåndenværende stemmers princip.

- Vi startede for godt ti år siden, fortæller menighedsrådsformand Martin Bojesen. - Der havde i mange år været en god menighedssang i kirken, så vi havde ikke så meget brug for ansatte kirkesangere, som heller ikke gjorde særligt meget for at fremme kirkesangen. Der var brug for nogen til at lede og inspirere. I øvrigt syntes vores organist ikke, at det skulle hedde "det frivillige kirkekor"; det var for tamt. Så det hedder Sorgenfri Kantori, og det har vi vænnet os til.

De penge, der er sparet på fastansatte kirkesangere, er brugt til at udvide ansættelsen af en organistvikar og korleder. Menighedsrådet skal altid se på pengene, forklarer Martin, og her synes de givet godt ud.

Mens korleder Vibeke Ockelmann tager plads ved flygelet, forklarer Martin det enkle deltagerprincip, at man møder op på dagen, hvis man har lyst. Via mailliste har alle Kantoriets medlemmer i ugens løb fået søndagens salmer oplyst, og Søren Hermansen benytter sig tillige af lejligheden til at præsentere en salme af Lisbeth Smedegaard Andersen, "Det var så forunderlig klart i nat", der har en central plads i gudstjenesten.

- Antallet af sangere kan svinge meget, men jeg synes efterhånden, at vi er ved at få pladsproblemer oppe

på pulpituret. Det kan ske, vi er 14-15-16 mennesker, men det kan også ske, vi "kun" er otte. Fordelingen på de fire forskellige korstemmer kan også være hip som hap; men det klarer vi, for hovedopgaven er at synge for på salmerne. Og navnlig mht. nye salmer er det en god ting, at nogle kan dem i forvejen og ligesom kan løfte sangen.

Det er også de frivillige, der synger til kirkelige handlinger og således følger sognets indbyggere fra dåb til begravelse. Det giver på de indre linjer samhørighedsfølelse, engagement og medejerskab.

Så gudstjenesten har en liturgi, der også er et samspil. Det er jo et totalteater – ikke Det kongelige Teater, men totalteater, hvor alle er meget mere med.

Sammenhæng

Efter indgangsbønnen, læst af kordegnen, og indgangssalmen "Her vil ties" beder Søren gudstjenestens første fællesbøn. Den står ikke i alterbogen, derimod introducerer den gudstjenestens anliggende. Bønnen har fælles udgangspunkt med søndagens evangelium, billedet af sennepsfrøet, der skabes til en plante; tilsvarende folder ordene sig ud i bøn om: "At din skabervilje også vil skabe tro i os, tillid i os, håb i os. Lær os at lytte til morgenstjernernes sang – dem, der jubede, da du skabte. Lad os tage det med hjem fra gudstjenesten i dag, at du vil bringe håb om forår ind i os. Tak, Gud, at du er fra evighed til evighed."

- Jeg er jo meget for den klassiske gudstjeneste, forklarer Søren, da han og jeg tager et krus kaffe sammen efter korprøven, - men den skal fornys indefra. Ikke udefra, indefra. Det er for mig det vigtigste. Derfor går jeg meget ind for små regibemærkninger undervejs. Ikke i den stil: "Lad os rejse os", men mere så det bliver klart, at det hele hænger sammen. Og i en god gudstjeneste, dér skal det hænge sammen. Teksterne skal hænge sammen med

- Det er vigtigt, at også det frivillige kor ved, hvilken rolle de har i gudstjenesten, fortæller Søren Hermansen, der også er modt i kirke for kl. 9 for at være med i fællessangen.

salmerne, der skal hænge sammen med menigheden – det hele skal hænge sammen. Gudstjenesten er hjertet.

Stolene i det femkantede kirkerum er sat i bueform. Set fra min plads bagest i kirkerummet ser det ud, som om de er stillet i naturlig forlængelse af alterskranken og knæfaldet – alle vendt med fokus mod alteret.

Formessens læsninger forestås af lægfolk. På væggen bag læseren er monteret en anelig storskærm, der bruges dygtigt til præsentation af bibellæsnningernes temaer, trosbekendelsens tekst, salmenumre, mobilepay-nummeret til dagens indsamling og ikke mindst de mange billeder, der indgår i prædikenens diasshow. Kombinationen af billeder og en engageret prædikant sætter bevægelse i gudstjenestens centrale del. Under den halve time lange – men ikke for lange – prædiken, mindes jeg Søren svar på et spørgsmål, jeg stillede ham før gudstjenesten:

På folkekirken.dk har man ladet Berlingske Tidendes Jakob Steen Olsen opleve en gudstjeneste med teateranmelderens øjne. Han sammenligner prædiken med den store monolog i teatret. Er du enig?

- Monologen skal ikke bare være en monolog, fordi "Så hører jeg én, der taler". Prædiken skal være en form for dialog, præciserer Søren Hermansen. - Det er ikke

I en god gudstjeneste, dér skal det hænge sammen. Teksterne skal hænge sammen med salmerne, der skal hænge sammen med menigheden – det hele skal hænge sammen. Gudstjenesten er hjertet.

Kirken var fyldt, men det lykkedes at finde en plads bagest i det store kirkerum og alligevel være med. Meget à propos har konfirmandeleverne deres pladser oppe forrest ved prædikestolen, hvorfra præsten kan henvende noget af sin prædiken direkte til dem. Og gør det.

sådan, at begge parter taler, men de er med. I det øjeblik, man betragter sin prædiken som en form for dialog, så kommer menigheden også med.

- Man kan jo tale på mange måder, det kan være med ord, med fagter, med smil. Det store – og det er den lutherske tanke – det er, at prædiken er i midten af gudstjenesten; men den skal selvfølgelig samle de forskellige ting i gudstjenesten. For det skal ikke være sådan, at organisten sidder og tænker, at "Nårh, ja, jeg er bare fyldt".

Prædiken er levende, fyldt med billeder fra dagliglivet, litteratur og film. Menigheden er med, lytter opmærksomt og ler ofte undervejs. Også konfirmanderne er engagerede – og bliver det i den grad, da Søren undervejs henvender sig til dem og hører dem i indholdet i en musikvideo med Aretha Franklin, de sammen har set til undervisningen. Ideen med konfirmandernes pladser forrest i kirkerummet er indlysende, også da de efter gudstjenesten forlader kirken som de sidste og hjælper med at indsamle salmebøger og sangblade.

De mange kirkegængere gør, at nadveren indtager sin retmæssige del af den halvanden time lange gudstjeneste. Hvert nadverbord afsluttes med ritualbogens bortsendelsesord, sammenvævet med små prædikener, der

sammenfatter denne søndags gennemgående budskab. Det samme budskab møder os i den afsluttende fællesbøn inden udgangssalmen og -bønnen.

Cocktailparty

Klokken er blevet halv tolv, da menigheden går fra kirke – eller rettere: forlader kirkerummet, hvor dørene til såvel våbenhuset som det store, tilstødende lokale er lukket op. Begge veje er åbne. Som en kirkegænger lader mig forstå under postludiet: "Hvis jeg ikke lige partout skal noget andet, så går jeg med ind til kirkekaffe."

- Cocktailpartyet, ganske vist over kaffen, er det sidste spil i teaterforestillingen, forklarer Søren, da vi er samlet til denne sidste akt. Men ideen til den levende forsamling over kaffen kommer også andetsteds fra, afslører han:

- Den store inspiration for mig har altid været den græske kirke. Når man kommer derned og deltager i helgenfester, så er der først den liturgiske del, og så går det

Væggene skydes til side, og gudstjenestesamværet kan fortsætte over kirkekaffen - eller sagt i det kirkelige teatersprog: ved cocktailpartyet. Og, ja: Personen midt i billedet er kendt af mange, men deltog i gudstjenesten som den, han er og bliver mødt som i kirken.

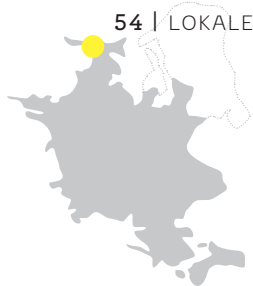
over i fællesspisning. Samværet, der ligger bagefter, det synes jeg er fantastisk vigtigt – og der skal også være plads til det her hos os.

- Vi har mange gange diskuteret i menighedsrådet, hvordan vi får folk til at mingle, tale med hinanden over kirkekaffen. Og det gør man kun på én måde, og det er ved, at menighedsrådet går forrest, fortæller Søren og slår ud med hånden.

Så skal vi gøre, som vi plejer?

- Ja, bare på en anden måde!

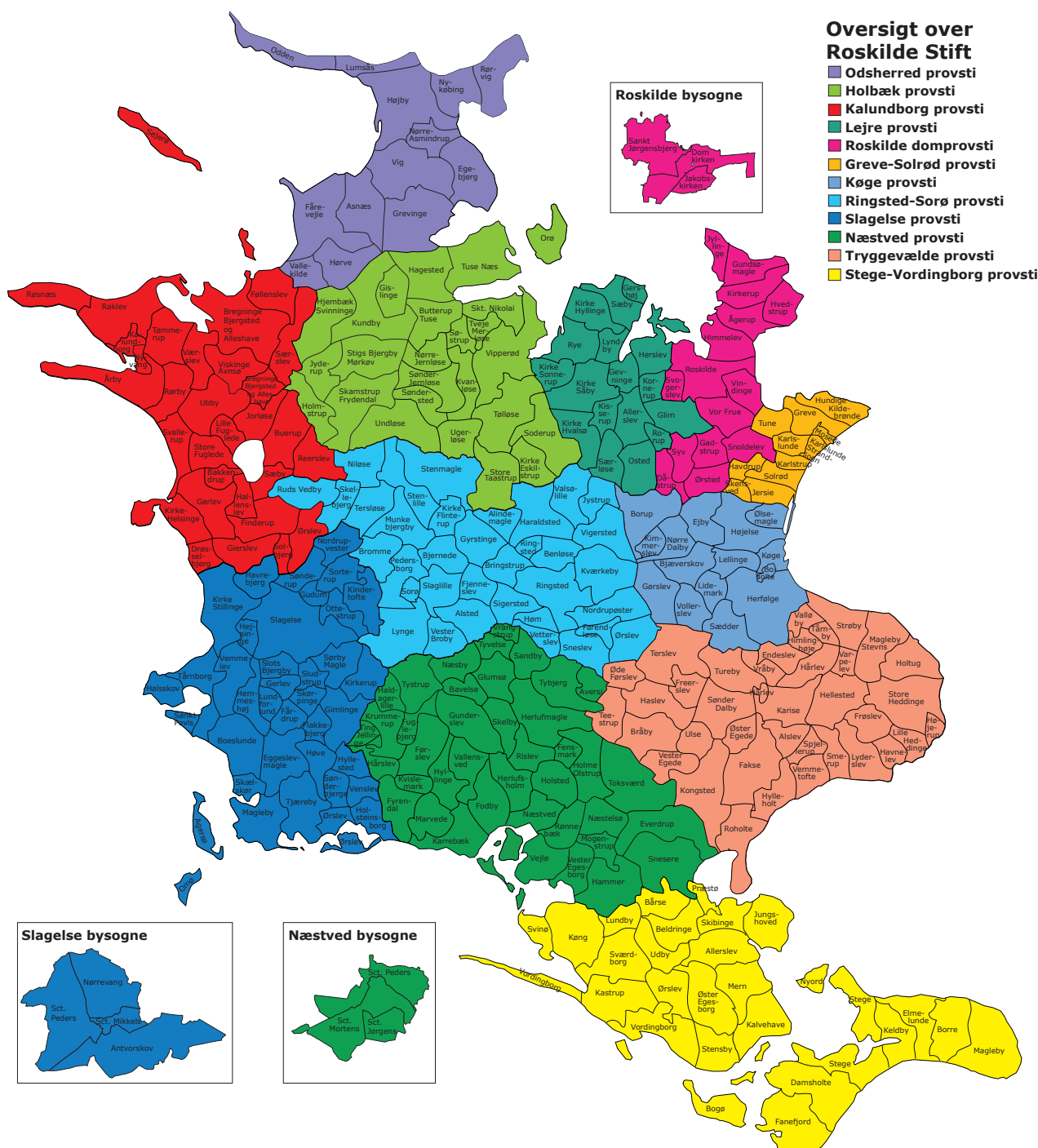

Kort og (det er) godt!

Tekst: Otto Lundgaard

Foto: Fru Nielsen

Nu kan du via stiftets hjemmeside gå interaktivt til værks, når du går på opdagelse blandt stiftets mange sogne og provstier. Stiftskortet kan også downloades på PDF-fil. Og det er skabt af en af de lokale.

Som Stiftsbladets læsere har bemærket, er øverste hjørne i flere artikler forsynet med et miniaturekort, hvor en kulørt prik oplyser, i hvilket af stiftets 319 sogne eller 12 provstier den pågældende artikel tager sit udgangspunkt. Nærværende artikel er ingen undtagelse.

Prikken er sat på **Odden sogn**, hvor Peter Nielsen fra sin hjemmearbejdsplads har udarbejdet et stort og brugbart stiftskort. Et kort, der er godt, fordi det giver overblik over stiftet og kan bruges interaktivt på roskilde.dk: Klik på det enkelte sogn og bliv stillet videre til sognets hjemmeside. Så let virker det! - men for Peter Nielsen har det været

noget af en opgave, om end spændende:

- Ideen til stiftskortet kom på vores sidste kommunikationsudvalgsmøde. Jeg sagde kækt, at det kunne jeg da lave, men det skulle vise sig at blive et større arbejde, end jeg havde forestillet mig, fortæller Peter.

- På kortforsyningens hjemmeside kan man finde et sognekort, men det kunne kun downloades i små bidder, 2-3 sogne ad gangen, det opgav jeg så. På en hjemmeside fandt jeg så en gammel bog fra før kommunesammenlægningen i 1970 med de gamle Præstø, Sorø, Holbæk og Roskilde amter med sognene indtegnet. Derefter fandt jeg kort over stiftet med provstierne. De var uden inddeling af sogne, så kortet skulle så have indtegnet sognene, som jeg havde på amtskortene. Men da de var i meget dårlig opløsning, måtte jeg tegne alle sognene ind manuelt i Illustrator, som er et professionelt

grafisk program, sammenfatter Peter sit manuelle arbejde.

At kortet afspejler et stift i levende bevægelse, har Peter også erfaret:

- Da jeg havde fået det på plads, sendte jeg oplægget ud til provster og stiftet for at få kommentarer til, om der var noget jeg havde glemt. Dér fik jeg så tilbagemeldinger på nogle kirkedistrikter, som efterfølgende var blevet selvstændige sogne, og sogne der var blevet sammenlagt. Det lader til, at det er en opgave, der vil være i gang i det uendelige.

- Jeg synes, det har været en utrolig spændende opgave, jeg påtog mig. Den udviklede sig undervejs, men jeg har virkelig hygget mig med arbejdet, og det er rigtig dejligt, når man kan bruge sine kompetencer på et sådant arbejde.

Det er svært for mig at vurdere, hvilke fordele der er ved kortet, afslutter Peter. - Det må brugerne, stiftets medarbejdere, provsterne og præsterne vurdere.

Fra stiftet skal lyde en stor tak til Peter Nielsen for det flotte arbejde - samt et ønske om god fornøjelse til stiftskortets kommende brugere. Kortet kan nemlig downloades som PDF-fil via et link på stiftshjemmesiden.

FAKTABOKS

Peter Nielsen kom i lære som håndsatser (typograf) som 14-årig og var inden for faget frem til sin pension som 65-årig. Peter er medlem af Odden menighedsråd, formand for Distriktsforeningen Nordvestsjælland, medlem af Stiftsrådet og kommunikationsudvalget i Roskilde stift.

PROGRAM FOR

ROSKILDE STIFTS DAG

Lørdag den 28. marts 2020

"SKAL VI GØRE, SOM VI PLEJER?"

- 10.00 Gudstjeneste i Roskilde Domkirke.**
Sjællands Kirkemusikskole medvirker.
Prædikant: biskop Peter Fischer-Møller
- 11.30 Kaffe** - Roskilde Kongrescenter / Bauhaus Arena
- 12.00 Velkomst v/konferencier, provst Jens Elkjær Petersen**
- 12.10 Katrine Wiedemann, teaterinstruktør**
"Fast fodfæste kun ved spring."
- 13.00 Frokostbuffet**
- 13.45 Fællessang**
- 14.05 Jette Bendixen Rønkilde, cand.theol., ph.d.**
"Gudstjeneste mellem tradition og fornyelse: Rødder i fortiden, bud til nutiden og blik mod fremtiden."
- 14.45 Kaffepause**
- 15.10 Fællessang**
- 15.15 Joy Mogensen, kirke- og kulturminister**
- 15.35 Søs Egelind, skuespiller**
"En troende hednings bekendelser."
- 16.20 Uddeling af Årets Palladiuspris**
- 16.45 Afrunding v/biskop Peter Fischer-Møller**

FAKTABOKS

Praktisk information

Prisen er kr. 100,- pr. deltager, inkl. kaffe, frokost og drikkevarer.

Deltagerudgifter og kørsel kan afholdes af kirkekassen.

Tilmelding og betaling sker sognevis.

Indbetaling sker til:
reg. nr.: 0216
kontonummer: 406 902 2103.

Husk at påføre "Stiftsdag 2020" samt antal deltagere og navn på menighedsråd.

Tilmeldingsfrist:
Fredag den 6. marts.

Adresse:
Roskilde Kongrescenter
- Bauhaus Arena,
Møllehusvej 15,
4000 Roskilde.

Der tages forbehold for ændringer i programmet.